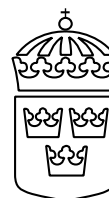

Regeringens proposition 2016/17:13

Anvisade elavtal

Prop.
2016/17:13

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 22 september 2016

Stefan Löfven

Ibrahim Baylan
(Miljö- och energidepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ändringar i ellagen (1997:857). Ändringarna gäller dels systemet med anvisad elleverantör, dels innehållet i elleverantörernas fakturor. Förslagen syftar till att säkerställa att kunder med anvisade avtal har skäligen villkor, att minska andelen kunder med anvisade elleverantörer och att öka kundaktiviteten på elmarknaden.

Den anvisade elleverantören ska gentemot nätkoncessionshavaren ha åtagit sig att leverera el på skäligen villkor. Regeringen ska få meddela föreskrifter om att de priser som en anvisad elleverantör tillämpar för leverans till en elanvändare inte får överstiga vissa nivåer under en viss tid efter det att anvisning skett.

I elleverantörens underrättelse till elanvändaren med anledning av anvisningen ska det anges att leveransavtalet är ett anvisat avtal. En anvisad elleverantör ska därutöver minst en gång per kvartal särskilt lämna viss information till elanvändare med anvisat avtal. Ett anvisat avtal ska inte få ha en längre uppsägningstid än 14 dagar.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om vilken information en elleverantörs faktura ska innehålla.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 april 2017.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	4
2	Lagtext	5
2.1	Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)	5
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2016:733) om ändring i ellagen (1997:857)	10
3	Ärendet och dess beredning	11
4	Pris och andra villkor i anvisade elavtal	12
4.1	Omotiverade prisskillnader	12
4.2	Anvisningsprocessen	16
4.3	Prisreglering	23
5	Åtgärder för att minska andelen kunder med anvisade elleverantörer	28
5.1	Information till elanvändaren	28
5.2	Uppsägningstid	33
6	Elleverantörens faktura	34
7	Tillsyn	40
8	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	41
9	Konsekvensanalys	43
10	Författningskommentar	45
10.1	Förslaget till lag om ändring i ellagen (1997:857)	45
10.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (2016:733) om ändring i ellagen (1997:857)	49
Bilaga 1	Sammanfattning av rapporten Systemet med anvisad elhandlare	51
Bilaga 2	Lagförslaget i rapporten Systemet med anvisad elhandlare	55
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna för rapporten Systemet med anvisad elhandlare	58
Bilaga 4	Sammanfattning av rapporten Enklare faktura	59
Bilaga 5	Lagförslaget i rapporten Enklare faktura	62
Bilaga 6	Förteckning över remissinstanserna för rapporten Enklare faktura	63
Bilaga 7	Sammanfattning av promemorian Anvisade elavtal	64
Bilaga 8	Promemorians lagförslag	65
Bilaga 9	Förteckning över remissinstanserna för promemorian	69

Bilaga 10	Lagrådsremissens lagförslag	70	Prop. 2016/17:13
Bilaga 11	Lagrådets yttrande	75	
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 22 september 2016.....		79	
Rättsdatablad.....		80	

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i ellagen (1997:857),
2. lag om ändring i lagen (2016:733) om ändring i ellagen (1997:857).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

Häri genom föreskrivs i fråga om ellagen (1997:857)¹

dels att 8 kap. 8 a § ska upphöra att gälla,
dels att 8 kap. 8 och 16 §§ och 12 kap. 1 § ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas sju nya paragrafer, 8 kap. 8 a–8 e, 17 och 18 §§,
 av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

8 §²

Elanvändare som saknar elleverantör ska av berörd *innehavare av nätkoncession* anvisas en elleverantör, som gentemot nätkoncessionshavaren har åtagit sig att leverera el till sådana elanvändare.

Elanvändare som saknar *leveransavtal med en* elleverantör ska av berörd *nätkoncessionshavare* anvisas en elleverantör, som gentemot nätkoncessionshavaren har åtagit sig att *på skäliga villkor* leverera el till sådana elanvändare. *Metoderna för att utforma leveransvillkoren ska framgå av avtalet mellan nätkoncessionshavaren och elleverantören.*

Nätkoncessionshavaren ska utan dröjsmål underrätta elanvändaren om vilken elleverantör som anvisats, om innebörden av en sådan anvisning och om ellagens bestämmelser om byte av elleverantör.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om vad underrättelsen i andra stycket ska innehålla.

Den anvisade elleverantören ska utan dröjsmål underrätta elanvändaren om de villkor för leveransen som elleverantören avser att tillämpa och om den dag då elleverantören avser att påbörja leveransen enligt avtalet.

¹ Senaste lydelse av 8 kap. 8 a § 2009:580.

² Senaste lydelse 2009:580.

Prop. 2016/17:13 *För förbrukningen av den el som inte levererats enligt ett leveransavtal med en elleverantör, som är leveransskyldig enligt 5 §, ska elanvändaren betala till den anvisade elleverantören enligt de villkor som denne tillämpar.*

8 a §

Den anvisade elleverantören ska utan dröjsmål underrätta elanvändaren om de villkor för leveransen som elleverantören avser att tillämpa och om den dag då elleverantören avser att påbörja leveransen enligt avtalet. I underrättelsen ska det anges att avtalet är ett anvisat avtal.

Ett anvisat avtal får inte ha en längre uppsägningstid än 14 dagar.

8 b §

Regeringen får meddela föreskrifter om att de priser som en anvisad elleverantör tillämpar för leverans till en elanvändare enligt 8 § inte får överstiga vissa nivåer under en viss tid efter det att anvisning skett.

8 c §

En anvisad elleverantör ska minst en gång per kvartal särskilt lämna följande information till elanvändare med anvisat avtal:

1. en redogörelse för vilka avtalstyper som elleverantören erbjuder samt uppgift om priser och leveransvillkor, och

2. uppgift om var elanvändaren, oberoende av elleverantören, kan hitta information om priser och leveransvillkor som andra elleverantörer tillämpar för leverans av el till elanvändare.

Nätkoncessionshavaren ska anvisa en elleverantör för en elanvändare trots att elanvändaren har ett leveransavtal med en elleverantör, om elanvändaren har förbrukat el som inte har levererats enligt ett leveransavtal med en elleverantör som är leveransskyldig enligt 5 § och elanvändaren inte har anvisats en ny elleverantör enligt 8 §. Anvisningen ska avse den tid som elanvändaren har saknat ett leveransavtal.

8 e §

En elanvändare som har förbrukat el som inte har levererats enligt ett leveransavtal med en elleverantör som är leveransskyldig enligt 5 § ska betala för elen till den elleverantör som elanvändaren anvisas enligt 8 eller 8 d § och enligt de villkor som leverantören tillämpar.

16 §³

En elleverantörs faktura ska vara tydlig. Den ska innehålla information om den uppmätta förbrukningen och de aktuella elpriser som fakturan grundas på.

Om leveransavtalet förutsätter att mängden överförd el mäts per timme, får informationen göras tillgänglig via elleverantörens webbplats. Fakturan ska då hänvisa till att informationen finns.

Fakturering ska ske åtminstone varje kvartal.

Fakturering ska erbjudas i elektronisk form.

En elleverantörs faktura till en elanvändare ska vara tydlig.

Fakturan ska innehålla information om den uppmätta förbrukningen och de aktuella elpriser som fakturan grundas på.

Om leveransavtalet förutsätter att mängden överförd el mäts per timme, får informationen göras tillgänglig via elleverantörens webbplats. Fakturan ska då innehålla uppgift om var elanvändaren kan hitta informationen.

³ Senaste lydelse 2014:270.

17 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om vilken information en elleverantörs faktura ska innehålla.

18 §

En elleverantör ska fakturera elanvändaren åtminstone varje kvartal. Elleverantören ska erbjuda elanvändaren fakturor i elektronisk form.

12 kap.

1 §⁴

Tillsynen över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas, såvitt avser frågor om elsäkerhet och driftsäkerheten hos det nationella elsystemet, av den eller de myndigheter som regeringen bestämmer.

Tillsynen i övrigt över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas av nätmyndigheten.

Tillsynen enligt andra stycket omfattar inte bestämmelserna i 7 och 10 kap. samt 11 kap. 1–12 §§ och inte heller efterlevnaden av elleverantörernas skyldigheter enligt 8 kap. 1–4 §§, 5 § första och andra styckena och 6–11 a §§.

Nätmyndigheten är tillsynsmyndighet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 714/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för

Den eller de myndigheter som regeringen bestämmer utövar tillsyn över att denna lag och föreskrifter eller villkor som har meddelats i anslutning till lagen följs när det gäller frågor om elsäkerhet och driftsäkerheten hos det nationella elsystemet.

I övrigt utövar nätmyndigheten tillsyn över att lagen och föreskrifter och villkor som har meddelats i anslutning till lagen följs. Tillsynen omfattar inte bestämmelserna i 7 och 10 kap. samt 11 kap. 1–12 §§ och inte heller att elleverantörerna följer sina skyldigheter enligt 8 kap. 1–4 §§, 5 § första och andra styckena, 6, 7, 9 och 11 a §§.

⁴ Senaste lydelse 2011:712.

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2017.
2. Om en nätkoncessionshavare före ikraftträdandet har ingått ett avtal med en elleverantör, som i avtalet har åtagit sig att leverera el till elanvändare som saknar elleverantör, gäller inte skyldigheterna enligt 8 kap. 8 § första stycket för nätkoncessionshavaren under den löptid som återstår av avtalet vid ikraftträdandet. För nätkoncessionshavaren ska i stället 8 kap. 8 § första stycket i den äldre lydelsen gälla.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2016:733) om ändring i ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs att 12 kap. 1 § ellagen (1997:857) i stället för lydelsen enligt lagen (2016:733) om ändring i den lagen ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2016:733

Föreslagen lydelse

12 kap.

1 §

Tillsynen över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas, när det gäller frågor om driftsäkerheten hos det nationella elsystemet, av den eller de myndigheter som regeringen bestämmer.

Tillsynen i övrigt över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas av nätmyndigheten.

Tillsynen enligt andra stycket omfattar inte bestämmelserna i 7 och 10 kap. samt 11 kap. 1–12 §§ och inte heller efterlevnaden av elleverantörernas skyldigheter enligt 8 kap. 1–4 §§, 5 § första och andra styckena och 6–11 a §§.

Nätmyndigheten är tillsynsmyndighet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 714/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel och om upphävande av förordning (EG) nr 1228/2003.

Den eller de myndigheter som regeringen bestämmer utövar tillsyn över att denna lag och föreskrifter eller villkor som har meddelats i anslutning till lagen följs när det gäller frågor om driftsäkerheten hos det nationella elsystemet.

I övrigt utövar nätmyndigheten tillsyn över att lagen och föreskrifter och villkor som har meddelats i anslutning till lagen följs. Tillsynen omfattar inte bestämmelserna i 7 och 10 kap. samt 11 kap. 1–12 §§ och inte heller att elleverantörerna följer sina skyldigheter enligt 8 kap. 1–4 §§, 5 § första och andra styckena, 6, 7, 9 och 11 a §§.

3 Ärendet och dess beredning

Systemet med anvisad elhandlare

En elanvändare kan anvisas en elleverantör i två situationer. Den ena situationen, som är ovanlig i praktiken, uppstår när en befintlig elleverantör inte längre får leverera el i elanvändarens uttagspunkt sedan leverantören förlorat sitt balansansvar. Av betydligt större praktisk betydelse är den situation som regleras i 8 kap. 8 och 8 a §§ ellagen (1997:857), nämligen att elanvändaren inte själv ingår något avtal med en elleverantör om leverans i uttagspunkten. Den del av lagstiftningsärendet som gäller anvisade elavtal avser den regleringen.

Elanvändare som saknar elleverantör ska av berörd innehavare av nätkoncession anvisas en elleverantör som gentemot nätkoncessionshavaren har åtagit sig att leverera el till sådana elanvändare. Bestämmelserna om anvisning av elleverantör infördes i samband med införandet av schablonberäkning på elmarknaden (prop. 1998/99:137, bet. 1999/2000:NU4, rskr. 1999/2000:1). Syftet med bestämmelserna var enligt förarbetena inte i första hand att tillförsäkra elanvändaren el utan att tvinga elanvändaren att göra rätt för sig ekonomiskt (prop. 1998/99:137 s. 52).

Regeringen gav den 1 september 2011 Energimarknadsinspektionen i uppdrag att utreda systemet med anvisningsavtal med tillsvidarepris på elmarknaden (dnr N2011/05132/E). Enligt uppdraget, som justerades den 26 januari 2012, skulle Energimarknadsinspektionen utreda och lämna förslag på hur man kan minska eller avveckla den omotiverade prisskillnad som uppstått mellan anvisade kunder och kunder som aktivt valt elhandlare.

Energimarknadsinspektionen redovisade uppdraget i rapporten Systemet med anvisad elhandlare – översyn och förslag till åtgärder (Ei R2012:07). En sammanfattning av rapporten finns i *bilaga 1*. Rapportens lagförslag finns i *bilaga 2*. Rapporten har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissvaren och en sammanställning av dem finns tillgängliga i Miljö- och energidepartementet (dnr M2015/00036/Ee).

Riksdagen tillkännagav den 30 november 2011 för regeringen som sin mening att s.k. anvisningsavtal inte ska få förekomma i sin nuvarande form (bet. 2011/12:NU4, rskr. 2011/12:45).

Enklare faktura

I regleringsbrevet för budgetåret 2014 gav regeringen Energimarknadsinspektionen i uppdrag att ge förslag på vilken information en faktura ska innehålla samt hur informationen ska presenteras (dnr N2014/03506/E). Förslagen skulle möjliggöra för elkunder att i större utsträckning göra aktiva val.

Energimarknadsinspektionen redovisade uppdraget i rapporten Enklare faktura (Ei R2014:13). En sammanfattning av rapporten finns i *bilaga 4*. Rapportens lagförslag finns i *bilaga 5*. Rapporten har remissbehandlats.

Prop. 2016/17:13 En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 6*. Remissvaren och en sammanställning av dem finns tillgängliga i Miljö- och energidepartementet (dnr M2015/00090/Ee).

Promemorian Anvisade elavtal

Promemorian Anvisade elavtal, som i det följande kallas promemorian, togs fram i Miljö- och energidepartementet för att inhämta synpunkter på förslag som rörde priser och andra villkor i anvisade elavtal. I övrigt redovisas i promemorian förslag som bygger på Energimarknadsinspektionens rapporter Systemet med anvisad elhandlare och Enklare faktura.

En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 7*. Promemorians författningsförslag återges i *bilaga 8*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 9*. Remissvaren och en sammanställning av dem finns tillgängliga i Miljö- och energidepartementet (dnr M2016/00695/Ee).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 9 juni 2016 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 10*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 11*. Regeringen behandlar och bemöter Lagrådets synpunkter i avsnitt 4.2, 4.3, 6 och 8 samt i författningskommentaren.

4 Pris och andra villkor i anvisade elavtal

4.1 Omotiverade prisskillnader

Regeringens bedömning: Det bör vidtas åtgärder mot omotiverade prisskillnader mellan anvisade avtal och övriga elavtal. Det arbete som pågår med att ta fram en ny elmarknadsmodell bör inte uppfattas som ett hinder för sådana åtgärder.

Promemorian innehåller inte någon särskild bedömning i frågan.

Remissinstanserna: *Energimarknadsinspektionen*, *Oberoende Elhandlare*, *E.ON Sverige AB* och *Mälarenergi AB* förordar en ”elhandlarcentrisk” flyttprocess i stället för promemorians förslag i fråga om anvisningsprocessen och prisreglering. *Fortum Markets AB* anser att en kraftsamling för att införa den elhandlarcentriska marknadsmodellen är den bästa lösningen på problemet med anvisade elavtal. *Energiföretagen Sverige* anser att det är helt fel tidpunkt att mitt i arbetet med marknadsreformen införa större ändringar i förfarandet kring att utse anvisad elleverantör. *Ellevio AB* menar att promemorians förslag i praktiken riskerar att bli en övergångslösning under endast två års tid. *Vattenfall AB* påpekar att när den elhandlarcentriska marknadsmodellen införs i Sverige kommer nuvarande form av anvisade elavtal att fasas ut i och med att elkonsumenten måste välja elleverantör vid flytt. *Skellefteå Kraft AB* bedömer att om företagen får information om att en elhandlarcentrisk modell införs under år 2019 samtidigt som en prisreglering införs 2017

kommer de flesta elhandlare att ta bort den klassiska överprissättning som anvisningsavtalet är och införa spotpris med normalt påslag som standardmodell. *Näringslivets Regelnämnd* anser att det bör klargöras om de regler som föreslås påverkar eller påverkas av införandet av en elhandlarcentrisk marknadsmodell. *Sveriges advokatsamfund* anser att det är tveksamt om problemet med anvisade elavtal verkligen är av den digniteten att den föranleder särskild lagstiftning.

Skälen för regeringens bedömning

Anvisade elleverantörer tar ut överpriser

Energimarknadsinspektionen redovisar i rapporten Avtal och information till anvisade kunder – en uppföljning (Ei R2014:19) resultatet av en enkätundersökning som innehöll frågor om bl.a. anvisat pris. Prisskillnaderna mellan anvisade avtal och övriga elavtal är stora. Energimarknadsinspektionens undersökning visar att det genomsnittliga pris som kunder med anvisningsavtal betalar har varit högre än andra elhandelsavtal i princip alla månader från februari 2008 fram till augusti 2014. I genomsnitt har de anvisade priserna varit 25 procent högre än enligt avtal om rörligt pris under perioden och 20 procent högre än ett- eller treårigt fastprisavtal.

För en lägenhetskund var ett anvisat elavtal under 2015 i genomsnitt cirka 40 procent dyrare än ett avtal med rörligt elpris. För en villakund var prisskillnaden något större.

Det vanligaste är att de anvisade elleverantörerna använder ett mycket högre pris för anvisade kunder. Det höga priset motiverar elleverantörerna med att anvisade kunder medför högre kostnader än andra kunder på grund av ökad administration. Dessutom medför de anvisade kunderna enligt elleverantörerna en ökad affärskostnad, eftersom anvisningsavtal vanligtvis har en kort uppsägningstid jämfört med andra leveransavtal. Det finns dock elleverantörer som använder samma pris som för övriga kunder.

Eftersom det går att anvisa avtal med samma pris som för övriga kunder kan Energimarknadsinspektionen inte se att anvisade kunder skulle medföra ökade kostnader som motiverar en prisskillnad på 20–25 procent i förhållande till övriga avtal. *Skellefteå Kraft AB* framhåller i sitt remisstyttrande att bolaget inte gör någon skillnad på priset mellan ett standardavtal med rörligt elpris och ett anvisat elavtal.

Anvisade avtal ger alltså anvisade elleverantörer en möjlighet att öka sina intäkter på bekostnad av passiva kunder. Eftersom anvisningsavtal inte är konkurrensutsatta på samma villkor som andra avtal, kan anvisade elleverantörer göra ekonomiska vinster genom att ta ut överpriser. Det ger anvisade leverantörer konkurrensfördelar i förhållande till andra elleverantörer. Resultatet kan bli att konkurrensen påverkas, t.ex. genom att anvisade elleverantörer har möjlighet att sänka sina marginaler när det gäller konkurrensutsatta elavtal eller helt enkelt genom att deras marginaler ökar.

Ett återkommande argument mot åtgärder som syftar till att minska pris-skillnaderna mellan anvisade avtal och övriga elavtal är att sådana åtgärder är främmande för en fri och konkurrensutsatt elmarknad. Det bör därför understrykas att ordningen med anvisade elleverantörer redan tagen för sig är ett avsteg från principen att villkoren för elleverans ska bestämmas genom samspelet mellan tillgång och efterfrågan. Ordningen innebär att nätkoncessionshavaren utser en elleverantör utan att det finns någon skyldighet eller något incitament för nätkoncessionshavaren att ta närmare hänsyn till elanvändarens intressen. Nätkoncessionshavaren utser i normalfallet ett elhandelsföretag i den egna koncernen till anvisad elleverantör. Den anvisade elleverantören bestämmer ensidigt leveransvillkoren, och det krävs ett aktivt val från elanvändarens sida för att elanvändaren inte ska anses ha ingått ett leveransavtal.

De överväganden som ligger bakom införandet av anvisade elavtal har ingenting med en konkurrensutsatt elmarknad att göra utan syftar snarare till att säkerställa att även passiva elanvändare får tillgång till el och att de gör rätt för sig ekonomiskt. Alternativet är att regelmässigt stänga av elen till en sådan elanvändare. En sådan åtgärd framstår som oproportionerlig och skulle framför allt drabba utsatta kunder.

Argument som går ut på att en reglering av anvisade elavtal är främmande för en fri elmarknad är alltså tagna för sig inte övertygande. Det är en annan sak att en reglering inte bör tillåtas störa elmarknadens funktion. I det sammanhanget måste också hänsyn tas till att anvisade elavtal påverkar konkurrensen redan i dag genom att de anvisade elleverantörerna får fördelar i förhållande till andra elhandelsföretag.

Arbetet med att ta fram en ny marknadsmodell är inget hinder för andra åtgärder

Sedan någon tid pågår ett arbete med att ta fram en ”elhandlarcentrisk” modell för den svenska elmarknaden. En sådan modell innebär att kunderna vänder sig till elhandelsföretaget oavsett om det gäller försäljning av el eller tillgång till elnätet. En kund som flyttar inom ramen för en sådan marknadsmodell måste vända sig till ett elhandelsföretag för att få el. När den elhandlarcentriska modellen har genomförts kommer en elkund alltså att vara tvungen att teckna ett leveransavtal för sin nya adress i samband med en flytt. Flera remissinstanser pekar på att de anvisade elavtalen förlorar en stor del av sin praktiska betydelse när den nya marknadsmodellen blir verklighet.

Det kommer dock att dröja ytterligare någon tid innan det finns förutsättningar att införa den elhandlarcentriska marknadsmodellen i Sverige. Regeringen har gett Energimarknadsinspektionen i uppdrag att utreda författningsändringar för införandet av en central informationshanteringsmodell och en elhandlarcentrisk modell på elmarknaden (dnr M2015/02636/Ee). Uppdraget ska redovisas till Miljö- och energidepartementet senast den 1 februari 2017.

Energimarknadsinspektionen har på regeringens uppdrag genomfört en kostnadsnyttoanalys när det gäller möjligheten att införa en elhandlarcentrisk flyttprocess inom ramen för dagens informationshanteringssystem. Analysen visar att ett tidigareläggande av flyttprocessen ger en sam-

hållsekonomisk förlust (Energimarknadsinspektionens rapport Elhandlarcentrisk flyttprocess – en kostnadsnyttoanalys, Ei R2015:05). Energimarknadsinspektionen rekommenderar inte att flyttprocessen tidigare läggs.

Det går inte i nuläget att med säkerhet säga när den nya marknadsmodellen införs. Samtidigt har problemet med överprissättning funnits en lång tid, och ingenting tyder på att det kommer att försvinna utan att ytterligare åtgärder vidtas. Det arbete som pågår med att ta fram en elhandlarcentrisk marknadsmodell bör inte uppfattas som ett hinder för åtgärder som motverkar omotiverade prisskillnader, så länge det inte handlar om åtgärder som på något sätt försvårar införandet av den nya marknadsmodellen. Regeringen anser alltså inte att det är motiverat att vänta tills det finns förutsättningar att införa en elhandlarcentrisk flyttprocess.

Passiva kunder

Flera remissinstanser framhåller att villkoren för de passiva kunderna inte bör utformas så att drivkraften försvinner för kunderna att vara aktiva. *Energimarknadsinspektionen* pekar i sitt remissyttrande på möjligheten att promemorians förslag när det gäller pris och andra villkor i anvisade elavtal kan innebära att den låga kundaktiviteten riskerar att cementeras eller till och med minska rörligheten eftersom kunderna kan få uppfattningen att det inte skiljer något mellan anvisade avtal och andra elavtal.

Varje åtgärd som har som ändamål att minska skillnaderna mellan anvisade elavtal och andra avtalstyper kan teoretiskt sett få sådana resultat som *Energimarknadsinspektionen* tar upp i remissyttrandet. Det enklaste sättet att motverka sådana följder är att ge regleringen en utformning som tillåter att de anvisade avtalen även i framtiden är något dyrare än andra elavtal. Regeringen utgår fortfarande från att det är angeläget att minska de omotiverade prisskillnaderna.

I sammanhanget bör också hänsyn tas till att de kunder som är mest skyddsvärda är de som har svårt att tillgodogöra sig information om hur elmarknaden fungerar. Den gruppen kan antas utgöra en stor del av de elanvändare som har anvisade elavtal under en lång tid. Det är tveksamt om de elkunderna anpassar sitt beteende till regelverkets formella utformning.

Möjliga sätt att minska prisskillnaden

Energimarknadsinspektionen analyserar i rapporten Systemet med anvisad elhandlare fyra möjliga sätt att minska prisskillnaden mellan anvisningsavtal och övriga avtal. I avsnitt 4.2 redovisas överväganden som rör reglering av avtalsform, upphandling av tjänsten som anvisad elhandlare och reglering av anvisningsprocessen. *Energimarknadsinspektionen* diskuterar även möjligheten att reglera det anvisade priset. I den delen finns överväganden och förslag i avsnitt 4.3.

4.2 Anvisningsprocessen

Regeringens förslag: Den anvisade elleverantören ska gentemot nät-koncessionshavaren ha åtagit sig att leverera el på skäliga villkor. Metoderna för att utforma leveransvillkoren ska framgå av avtalet mellan nätkoncessionshavaren och elleverantören.

Energimarknadsinspektionens förslag överensstämmer inte med regeringens. Inspektionen föreslår att nätkoncessionshavaren ska utse den anvisade elleverantören, för en period om högst två år, på ett öppet, icke-diskriminerande och marknadsorienterat sätt.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Energimarknadsinspektionens förslag tillstyrks av *Villaägarnas Riksförbund*. *Oberoende Elhandlare* tillstyrker förslaget som en tillfällig lösning. *Svensk Energi* ställer sig principiellt bakom förslaget men pekar på oklarheter. *Hyresgästföreningen* anser att en reglering av anvisningsprocessen är en intressant lösning. *Villaägarnas Riksförbund* delar Energimarknadsinspektionens positiva inställning till denna reform men förordar en regelrätt upphandling. *Regelrådet* och *Statens energimyndighet* avstyrker förslaget. *E.ON Försäljning AB* ställer sig frågande till förslagens närmare innebörd. *Konkurrensverket* anser att inte någon av de åtgärder som Energimarknadsinspektionen övervägt för att minska prisskillnaden mellan anvisningsavtal och andra avtal är lämplig eller tillräckligt analyserad för att kunna stödjas. *Konsumentverket* anser att det kan vara befogat att avvakta med förslaget till dess att den samhällsekonomiska effekten samt eventuella bieffekter och förändrade incitamentstrukturer är bättre utredda. *Fastighetsägarna Sverige* anser att förslaget inte är utrett på ett fullständigt sätt och kan inte slutligt ta ställning till nytta av en sådan lagstiftning. *Vattenfall AB* anser att en reglering av marginal alternativt pris i anvisad avtalsform är att föredra framför denna typ av reglering och att föreslagna åtgärder bör begränsas till konsumenter. Övriga remissinstanser har inte några särskilda invändningar mot Energimarknadsinspektionens förslag.

Promemorians förslag tillstyrks av *Ekonomihögskolan vid Lunds universitet*, *Lantbrukarnas riksförbund*, *Villaägarnas Riksförbund*, *Skellefteå Kraft AB* och *Svenska Elnätsupproret*. Enligt *Riksrevisionen* kommer åtgärden att stärka konsumentens ställning på elmarknaden. *Statens energimyndighet* anser att begreppet ”skäliga villkor” är svårtolkat men ändå kan fylla en funktion då det hindrar att orealistiska priser sätts i de anvisade elavtalen. *Oberoende Elhandlare* ser problem med hur man i praktiken kan avgöra om villkoren är skäliga. *Sveriges Energiföreningars Riksorganisation* anser att lagen bör innehålla bestämmelser om att elleverantören får ta ut anvisat pris under högst sex månader, varefter leveransavtalet automatiskt ska övergå till rörligt pris utan att kunden behöver vidta någon åtgärd. *Energimarknadsinspektionen*, *Konkurrensverket*, *Energiföretagen Sverige*, *Näringslivets Regelnämnd*, *Ellevio AB*, *E.ON Sverige AB*, *Fortum Markets AB*, *Mälarenergi AB* och *Vattenfall AB* avstyrker förslaget. *Konsumentverket* ställer sig tveksamt till förslaget. Övriga remissinstanser har inga synpunkter som särskilt gäller förslaget.

Det finns i dag inga bestämmelser om hur nätkoncessionshavaren ska utse den anvisade elleverantören. I förarbetena anges att de närmare detaljer som kan behöva regleras i detta sammanhang bör hanteras i avtal mellan nätägaren, anvisad elleverantör och i avtal med elanvändaren (prop. 1998/99:137 s. 32).

Reglering av avtalsform

En tänkbar åtgärd för att minska prisskillnaderna mellan inaktiva och aktiva kunder är att reglera vilket avtal elleverantörerna ska ge till sina anvisade kunder. Energimarknadsinspektionen konstaterar dock att en sådan reglering skulle vara ett främmande institut på den svenska elmarknaden och dessutom ytterst svår att genomföra i praktiken.

Upphandling av anvisad elleverantör

En bidragande orsak till att de anvisade priserna är omotiverat höga är att det inte finns någon reell konkurrens mellan elhandelsföretagen när nätkoncessionshavaren utser en anvisad elleverantör. Nätkoncessionshavaren är inte skyldig att utse den elleverantör som erbjuder kunderna det lägsta priset. I normalfallet utser nätkoncessionshavaren en elleverantör som finns i koncessionshavarens egen koncern.

En tänkbar åtgärd för att öka konkurrensen mellan elleverantörerna i samband med anvisning är att införa ett krav på att nätkoncessionshavaren ska upphandla tjänsten som anvisad elleverantör. En annan möjlighet är att en ensam aktör, t.ex. Energimarknadsinspektionen, ansvarar för upphandlingen.

Energimarknadsinspektionen avråder dock från att införa ett regelrätt upphandlingsförfarande med hänvisning till osäkerheter och kostnader. Systemet skulle innebära en stor administrativ kostnad för de 170 nätkoncessionshavarna. Kostnaden skulle i slutändan läggas på nätkunderna. Den administrativa kostnaden blir sannolikt mindre om Energimarknadsinspektionen genomför upphandlingen. Energimarknadsinspektionen anser dock att det är olämpligt att myndigheten både utser den anvisade elleverantören och har tillsyn över processen.

Reglering av anvisningsprocessen

Energimarknadsinspektionen har föreslagit att det ska införas bestämmelser som innebär att nätkoncessionshavaren ska utse den anvisade elleverantören för en period om högst två år och på ett öppet, icke-diskriminerande och marknadsorienterat sätt. Energimarknadsinspektionen bedömer att en reglering av anvisningsprocessen är ett effektivt och förhållandevis okomplicerat sätt att stärka konkurrensen på elmarknaden och samtidigt minska prisskillnaden mellan anvisade elavtal och övriga avtalsformer.

Regleringen skulle innebära att nätkoncessionshavaren måste vända sig till marknaden för att anskaffa en anvisad elleverantör. Ett icke-diskriminerande förfarande skulle innebära att angivna bud måste bedömas på samma sätt och att någon diskriminerande åtskillnad till förmån för ett närstående eller annat företag inte fick ske. Kravet på marknadsorien-

tering skulle innebära att nätkoncessionshavaren måste undersöka de ekonomiska villkor som kan erhållas på marknaden och ingå avtal från rationella överväganden om pris och övriga villkor.

Ett flertal remissinstanser avstyrker förslaget. *Konsumentverket* anser att det är oklart om reduktionen av prisskillnaden mellan anvisningsavtal och övriga avtal kommer att vara tillräcklig för att överstiga de kostnader som regleringen kommer att medföra för elleverantörer, nätkoncessionshavare och tillsynsmyndigheten. Enligt Konsumentverkets uppfattning är det även oklart vilka bieffekter som kan förväntas och vilka förändrade incitament förslaget för med sig för elmarknadens aktörer. *Konkurrensverket* delar Konsumentverkets tvekan i dessa frågor och anför att det för övrigt är svårt att se någon egentlig skillnad i praktiken mellan ett krav på ”upphandling av anvisade elhandlare” och att ”den anvisade elhandlaren ska utses på ett öppet, icke-diskriminerande och marknadsorienterat sätt”.

Kontroll genom nätkoncessionshavaren

Remissinstanserna pekar på förhållanden som talar starkt emot en sådan reglering av anvisningsprocessen som Energimarknadsinspektionen har föreslagit. Det utesluter dock inte att processen kan regleras på annat sätt. Det finns utrymme för att ställa krav på nätkoncessionshavaren utan att detta medför några stora administrativa kostnader för aktörerna. I promemorian redovisas ett förslag som innebär att nätkoncessionshavaren kontrollerar villkoren i de anvisade elavtalen. Nätkoncessionshavaren ska enligt förslaget inte få ingå avtal med en elleverantör enligt 8 kap. 8 § första stycket ellagen (1997:857) utan att elleverantören i avtalet åtar sig att leverera el på skäliga villkor. Frågan om hur det anvisade priset ska bestämmas skulle då regleras i avtalet mellan nätkoncessionshavaren och elleverantören. Som *Lagrådet* noterar innebär en sådan ordning inte att nätkoncessionshavaren är skyldig att kontrollera att elleverantören fullgör sitt åtagande.

Förhållandet till avtalslagen

Lagrådet noterar att 36 § avtalslagen (lagen [1915:218] om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område) är tillämplig på avtal mellan elleverantörer och elanvändare och efterlyser dels en förklaring till varför den regleringen inte är tillräcklig, dels en analys av förhållandet mellan avtalslagen och lagförslaget.

Bestämmelserna i 36 § avtalslagen gör det möjligt för en allmän domstol att jämka ett avtalsvillkor eller lämna det utan avseende, om villkoret är oskäligt med hänsyn till avtalets innehåll, omständigheterna vid avtalets tillkomst, senare inträffade förhållanden och omständigheterna i övrigt. Vid prövningen ska särskild hänsyn tas till behovet av skydd för den som i egenskap av konsument eller på annat sätt intar en underlägsen ställning i avtalsförhållandet.

Avtalslagen är en civilrättslig reglering, och frågan om tillämpning av 36 § kommer i praktiken upp först när det uppstår en tvist mellan parterna i avtalsförhållandet.

Omotiverade prisskillnader uppkommer på grund av att en del av de anvisade elleverantörerna missbrukar elkundernas passivitet. Det är svårt

att se att det går att åtgärda missförhållandet utan någon form av offentligrättslig reglering, som dels innebär att en elleverantör redan före anvisningen har åtagit sig att tillämpa skäliga avtalsvillkor gentemot elanvändaren, dels gör det möjligt för en tillsynsmyndighet att ingripa. Vid tillämpningen av 36 § avtalslagen utgår prövningen från förhållanden som är knutna till det enskilda avtalet. När det gäller villkoren i anvisade elavtal bör regleringen tydligare ta sikte på avtalsvillkor som typiskt sett är oskäliga.

Det finns redan i dag bestämmelser i ellagen som innehåller krav på att avtalsvillkor ska vara skäliga. Bestämmelserna gäller villkoren för anslutning till elnätet (3 kap. 6 § första stycket och 7 § första stycket ellagen) och för överföring av el (3 kap. 9 § ellagen). Även när det gäller sådana avtalsförhållanden är 36 § avtalslagen tillämplig. Till skillnad från avtalslagen är ellagens bestämmelser av offentligrättslig karaktär. Lagförslaget innebär att det införs en offentligrättslig reglering som tar sikte på villkoren i anvisade elavtal.

Skälighetsbedömningen

Ett antal remissinstanser anser att det är svårt att avgöra vad som är skäliga villkor. *Energimarknadsinspektionen* framhåller exempelvis att inspektionen har negativa erfarenheter av att avgifter ska vara ”skäliga” och ”rimliga” från elnätregleringen och regleringen av anslutningsvillkor. Det har enligt *Energimarknadsinspektionen* visat sig vara mycket svårt att genom tillsyn och domstolspraxis slå fast vad som avses med ”skäliga” och ”rimliga”.

När det gäller elpriset och övriga leveransvillkor är förutsättningarna väsentligt annorlunda än i fråga om avgifter och övriga villkor för tillträde till elnätet. Nätverksamhet är en monopolverksamhet där regleringen utgår från kostnaderna för verksamheten och avkastningen på kapitalbasen. När det gäller priset på el finns däremot en i huvudsak välfungerande marknad där tillgång och efterfrågan bestämmer priset. En naturlig utgångspunkt för en skälighetsbedömning är de leveransvillkor som är allmänt förekommande. De villkoren är lätt tillgängliga genom prisjämförelsesajter och etablerade standardavtal. Det är bara när ett anvisat elavtal innehåller villkor som på ett påtagligt sätt avviker från de villkor som förekommer på elmarknaden i övrigt och avvikelserna är betungande för elanvändaren som frågan uppkommer om villkoren kan vara oskäliga.

Energimarknadsinspektionens enkätundersökning visar också att det finns elleverantörer som är beredda att erbjuda anvisade priser som väsentligt understiger de höga priser som tas ut av en del leverantörer. Det är därför svårt att se att en skälighetsbedömning behöver vara komplicerad eller resurskrävande för nätkoncessionshavarna. En nätkoncessionshavare som är beredd att vända sig till flera olika elleverantörer bör alltså inte ha några särskilda svårigheter att anvisa en leverantör som tillämpar skäliga villkor.

Några remissinstanser efterlyser en tydlig definition av vad som är skäliga villkor. Med hänsyn till det sagda bedömer regeringen dock att en sådan definition är onödig. Förslaget tar framför allt sikte på den mer eller mindre uppenbara överprissättning som tillämpas av en del anvisade elleverantörer. I övrigt bör det även i framtiden finnas ett utrymme för

Prop. 2016/17:13 variation mellan olika anvisade elavtal. En närmare definition framstår också mot den bakgrunden som olämplig.

Bör det alltid vara dyrare att ha ett anvisat elavtal?

Vattenfall AB påpekar att förslaget inte garanterar att alla kunder får ett lägre pris. Det är inte heller avsikten med förslaget. Alla kunder med anvisade elavtal betalar inte överpriser i dag.

Vattenfall AB har även, liksom *Energimarknadsinspektionen*, pekat på den motsatta problematiken. Om förslaget leder till att prisskillnaderna mellan anvisade avtal och övriga elavtal blir små eller försvinner helt minskar elanvändarnas incitament att byta elleverantör, vilket i slutändan skulle försämra konkurrensen på elmarknaden.

Det bör vara tillåtet för elleverantörer att erbjuda kunder med anvisade elavtal villkor som är identiska med andra avtal. En sådan skälighetsbedömning som föreslås i promemorian kan dock tagen för sig inte antas medföra att prisskillnaderna försvinner helt. Förslaget lämnar utrymme för att ta ut något högre priser enligt anvisade elavtal, och det finns ingen anledning att tro att nätkoncessionshavarna i allmänhet kommer att motsätta sig att de anvisade elleverantörerna utnyttjar den möjligheten.

Som nämnts i avsnitt 4.1 kan alla åtgärder som minskar prisskillnaderna tänkas minska kundernas incitament att byta elleverantör. Det gäller även de fyra möjligheter som *Energimarknadsinspektionen* redovisar i rapporten Systemet med anvisad elhandlare.

Sammanblandning mellan reglerad och oreglerad verksamhet

Energiföretagen Sverige, *Näringslivets Regelnämnd*, *Ellevio AB* och *Mälarenenergi AB* anser att förslaget ger nätföretagen en myndighetsutövande roll. *Energiföretagen Sverige* menar att det skulle innebära en oönskad sammanblandning mellan reglerad respektive avreglerad verksamhet där den reglerade verksamheten sätter villkoren på en avreglerad marknad.

Ordningen med anvisad elleverantör innebär redan enligt gällande bestämmelser en sammanblandning av reglerad och oreglerad verksamhet på det sättet att nätkoncessionshavaren, som bedriver en reglerad monopolverksamhet, utser en anvisad elleverantör, som är verksam på en konkurrensutsatt marknad.

Det är nätkoncessionshavaren som är skyldig att hitta en elleverantör som åtar sig att leverera el till elanvändare som saknar leveransavtal. Ingen elleverantör är skyldig att åta sig ett sådant uppdrag. Ett elhandelsföretag kan inte heller med stöd av ellagen kräva att få utses till anvisad elleverantör. Förhållandet mellan nätkoncessionshavaren och den anvisade elleverantören regleras genom ett civilrättsligt avtal. Ingenting av detta ändras genom förslaget. I grunden är nätkoncessionshavarens roll densamma som enligt gällande bestämmelser.

Kan elhandelsföretag missgynnas?

Mälarenenergi AB anser att det finns en risk för rättsosäkerhet där olika elhandelsföretag riskerar att bedömas olika av en och samma nätkoncessionshavare. *Ellevio AB* menar att förslaget stör neutraliteten på elmarknaden genom att den neutrala parten, dvs. nätföretaget, ska agera pris-kontrollant. Det är dock svårt att se på vilket sätt förslaget innebär ökad

rättsosäkerhet för elhandelsföretagen eller stör neutraliteten på elmarknaden. Som redan sagts är det vanligt att en nätkoncessionshavare utser det koncernegna elhandelsföretaget till anvisad elleverantör. Inte heller i dag har andra elleverantörer någon möjlighet att på rättslig väg påverka valet, som inte behöver motiveras av nätkoncessionshavaren. Ett elhandelsföretag som anser sig missgynnat kan varken enligt nu gällande bestämmelser eller enligt förslaget kräva att utses till anvisad elleverantör. Detta gäller alldeles oavsett vilka leveransvillkor som elhandelsföretaget vill tillämpa.

Att nätkoncessionshavare väljer företag i samma koncern hellre än fristående elleverantörer är ett problem för konkurrensen på elmarknaden. En sådan snedvriden konkurrens åtgärdas inte med det aktuella förslaget. Att åtgärda problemet kräver dock ingripande åtgärder. Det saknas förutsättningar att föreslå sådana åtgärder på det beredningsunderlag som finns i lagstiftningsärendet.

Prisskillnader mellan elnätsområden

Vattenfall AB anser att förslaget riskerar att öka förvirringen för kunderna. Olika bedömningar av vad som anses vara skäliga priser leder enligt bolaget till prisskillnader mellan anvisade kunder i olika elnätsområden som är svåra att förstå för kunderna.

Kravet att leveransvillkoren ska vara skäliga innebär inte att alla anvisade elleverantörer måste ha identiska villkor. Av Energimarknadsinspektionens enkätundersökning framgår att villkoren i dag varierar påtagligt mellan olika anvisade elleverantörer utan att det står klart för elanvändare eller andra vad skillnaderna beror på. Det ligger nära till hands att anta att förslaget kan leda till att prisskillnaderna mellan olika elnätsområden minskar. Det är alltså svårt att se att förvirringen skulle öka bland kunderna.

Tillsyn

Nätkoncessionshavarens skyldigheter enligt 8 kap. 8 § ellagen omfattas av Energimarknadsinspektionens tillsyn enligt 12 kap. 1 § samma lag. Några remissinstanser befarar att tillsynen kommer att ta stora resurser i anspråk. Regeringen gör dock en annan bedömning. Till skillnad från den reglering som finns när det gäller nättariffer kräver inte tillsynen att Energimarknadsinspektionen redan i förväg fastställer en intäktsram eller på något annat sätt tar ställning till hur avgifter och övriga villkor ska utformas. Närmare tillsyn är motiverad bara när det visar sig att ett nätföretag anvisar en elleverantör som tillämpar villkor som tydligt avviker från de villkor som är allmänt etablerade för elleveranser i övrigt.

Flera remissinstanser pekar särskilt på möjligheten att förslaget kan medföra ett betydande antal anmälningar till Energimarknadsinspektionen från enskilda elkunder eller elleverantörer riktade mot nätkoncessionshavare. Regeringen bedömer dock att mängden anmälningar kan antas bli fullt hanterlig för Energimarknadsinspektionen. En elanvändare som är missnöjd med villkoren i det anvisade elavtalet kan lätt åtgärda detta genom att byta elleverantör eller avtalstyp. Att vända sig till Energimarknadsinspektionen framstår alltså som en omväg, i synnerhet som anmälan i så fall riktar sig mot nätkoncessionshavaren i stället för den

Prop. 2016/17:13 anvisade elleverantören. Ett elhandelsföretag har ingen stark motivation att anmäla en nätkoncessionshavare med hänsyn till att Energimarknadsinspektionen inte kan tvinga nätkoncessionshavaren att utse anmälar till anvisad elleverantör.

Konsekvenser av tillsynsbeslut

För att förslaget ska fylla sitt syfte krävs att Energimarknadsinspektionen har praktisk möjlighet att ingripa om en nätkoncessionshavare anvisar en elleverantör som inte har åtagit sig att tillämpa skäliga villkor. Ett sådant ingripande kan ske med stöd av 12 kap. 3 § ellagen.

Energimarknadsinspektionen kan besluta om de förelägganden som behövs för att se till att en nätkoncessionshavare följer den aktuella bestämmelsen. Föreläggandet riktar sig i så fall mot nätkoncessionshavaren och tar sikte på de anvisningar som sker efter föreläggandet. Konsekvensen blir att nätkoncessionshavaren måste omförhandla avtalet med den anvisade elleverantören eller välja en annan elleverantör. Frågan om vad som händer vid eventuella tillsynsåtgärder bör kunna regleras i avtalet mellan nätkoncessionshavaren och elleverantören.

Genom förslaget införs det inte någon möjlighet för Energimarknadsinspektionen att ingripa direkt mot en anvisad elleverantör som tillämpar oskäliga leveransvillkor. De anvisade elavtal som redan har ingåtts påverkas alltså inte omedelbart av tillsynsbeslutet. Nätkoncessionshavaren är inte part i ett sådant avtal.

Energiföretagen Sverige pekar på frågan om elleverantören, som inte är föremål för tillsynsbeslutet men påverkas av det, kan överklaga beslutet till allmän förvaltningsdomstol. Regeringen bedömer att frågan om klagorätt kan överlämnas till förvaltningsdomstolarnas bedömning, om den skulle uppkomma i praktiken.

Civilrättsliga konsekvenser

Några remissinstanser befarar att förslaget kan leda till processer vid allmän domstol. *Energiföretagen Sverige* anser exempelvis att det kan bli aktuellt med civilrättsliga processer om elhandelsföretag eller kunder anser att de lidit ekonomisk förlust på grund av brister i nätkoncessionshavarnas skälighetsbedömningar. *Ellevio AB* menar att det kan ifrågasättas om inte ett pris som är oskäligt enligt ellagen skulle kunna få civilrättsliga konsekvenser om kunden angriper avtalet civilrättsligt.

De aktuella bestämmelserna har offentlighetsrättslig karaktär. Det utesluter inte helt att de kan få civilrättsliga konsekvenser, och det är en fråga som bör överlämnas till de allmänna domstolarnas bedömning. Att nätkoncessionshavare eller elleverantörer som missköter sig drabbas av civilrättsliga konsekvenser behöver inte heller taget för sig vara någonting negativt. Regeringen måste dock även ta ställning till om förslaget kan leda till ett ökat resursbehov för de allmänna domstolarna. Ett sådant resursbehov framstår som osannolikt.

Som redan sagts innebär förslaget inte att ett elhandelsföretag tillerkänns en rätt att under vissa förutsättningar utses till anvisad elleverantör. Det är svårt att se hur förslaget skulle skapa en civilrättslig grund för ett elhandelsföretag att kräva kompensation eller annan rättelse från en nätkoncessionshavare som utser ett annat företag. En elkund som är miss-

nöjd med sitt anvisade elavtal kan byta elleverantör. Även i ett fall där en kund betalat överpriser under en längre tid är det osannolikt att det totala beloppet är så stort att det motiverar kunden att föra talan om återbetalning. Regeringen bedömer inte att förslaget kan antas leda till ett ökat resursbehov för domstolarna.

Regeringens bedömning

En ordning där nätkoncessionshavaren endast får anvisa en elanvändare en elleverantör som har åtagit sig att leverera el på skäliga villkor kan leda till att prisskillnaderna minskar mellan anvisade avtal och övriga elavtal. Med hänsyn till att skälighetsbedömningen kan göras med utgångspunkt i de villkor som tillämpas på marknaden i övrigt bör bedömningen inte vara oproportionerligt resurskrävande för företagen eller myndigheterna. Inte heller i övrigt har det framkommit tungt vägande skäl mot förslaget.

För att förslaget ska få avsedd verkan måste leveransvillkoren eller i varje fall metoderna för att utforma leveransvillkoren framgå av avtalet mellan nätkoncessionshavaren och elleverantören. Som *Lagrådet* påpekar bör lagtexten få en sådan utformning att den avsedda innebörden framgår.

4.3 Prisreglering

Regeringens förslag: Regeringen ska få meddela föreskrifter om att de priser som en anvisad elleverantör tillämpar för leverans till en elanvändare inte får överstiga vissa nivåer under en viss tid efter det att anvisning skett.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Ekonomihögskolan vid Lunds universitet, Lantbrukarnas Riksförbund, Svenska Elnätssuppröret och Skellefteå Kraft AB* tillstyrker förslaget. *Sveriges Energiföreningars Riksorganisation* anser att vid utformningen av regelverket är det viktigt att fastställa vilken källa grundpriset ska utgå ifrån samt högsta acceptabla tillägg. *Riksrevisionen, Konsumentverket, Energimarknadsinspektionen, Statens energimyndighet, Konkurrensverket, Energiföretagen Sverige, Fastighetsägarna Sverige, Oberoende Elhandlare, Villaägarnas riskförbund, Näringslivets regelnämnd, Ellevio AB, E.ON Sverige AB, Fortum Markets AB och Mälarenergi AB* avstyrker förslaget. *Post- och telestyrelsen* är utifrån erfarenhet av uppfattningen att införandet av en prisreglering i slutkundledet är en utmaning. *Sveriges advokatsamfund* anser att en begränsad prisreglering möjligen kan införas under förutsättning att de problem som adresseras verkligen har en sådan dignitet att särskild reglering över huvud taget bör övervägas och först om alternativen till prisreglering inte ger önskad effekt och inte sjunkande andel med anvisade elavtal fortsätter. Övriga remissinstanser har inte några särskilda invändningar mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Arbetet med att komma till rätta med de aktuella missförhållandena har pågått länge och nått en god bit på vägen. Regeringen bedömer dock att situationen fortfarande inte är godtagbar och att det inte räcker med frivilliga åtaganden från elbranschens sida. Förslagen innebär en rad åtgärder som sammantaget kan medföra en minskning av skillnaden mellan anvisat elpris och priset för kunder som gjort ett aktivt val. Det är dock svårt att i förväg bedöma i vilken utsträckning den effekten kommer att infinna sig. Det är motiverat att redan nu se till att det finns förutsättningar för ytterligare åtgärder för att kunder med anvisade elleverantörer inte ska betala omotiverat höga elpriser.

Innebörden av prisreglering

Den mest direkta åtgärden för att uppnå en sänkning av de anvisade priserna är att införa en prisreglering i författning. Prisregleringen kan utformas på många olika sätt. Ett förhållandevis okomplicerat sätt, som Energimarknadsinspektionen nämner i rapporten Systemet med anvisad elhandlare, är att utgå från priset på Nord Pool Spot och därefter reglera hur stort påslag de anvisade elleverantörerna har rätt att lägga på. Månadspriset på Nord Pool Spot plus det reglerade påslaget skulle då utgöra det högsta tillåtna anvisade priset.

Fördelar med prisreglering

Att införa ett reglerat anvisat pris kan leda till att prisenivån för inaktiva kunder sjunker. En reglering skulle medföra att de anvisade priserna jämnades ut över landet och att de högsta anvisade priserna blev lägre.

En prisreglering kan också innebära att anvisade elleverantörer inte längre har sådana konkurrensfördelar i förhållande till övriga leverantörer som nämns i avsnitt 4.1.

Prisreglering är inget alternativ till konkurrens

Det finns viktiga skäl till att en omfattande prisreglering inte bör komma i fråga på den svenska elmarknaden, som bygger på fri prissättning och i huvudsak är en marknad med fungerande konkurrens.

En prisreglering riskerar att sätta marknadens funktion ur spel genom att snedvrider konkurrensen. Att begränsa kundernas incitament att göra egna val kan få negativa konsekvenser för marknaden som helhet då konkurrenstrycket minskar. Kundernas aktivitet är låg i länder där det finns prisreglering. Att en prisreglering snedvrider marknadens funktion kan även vara ett hot mot försörjningstryggheten.

En svårighet med att införa en prisreglering är att bestämma en lämplig nivå för det reglerade priset. Ett för lågt eller för högt reglerat pris riskerar att få följder för hela marknaden. Reglerade priser medför att pris tappar sitt värde som marknadssignal.

Anvisade elavtal snedvrider konkurrensen

När det gäller anvisade elavtal är dock invändningarna mot prisreglering inte lika övertygande som när det gäller prissättningen på elmarknaden i övrigt. Ordningen med anvisade elavtal är främmande för en marknad

där elpriset bestäms genom samspelet mellan tillgång och efterfrågan, eftersom en del av de anvisade elleverantörerna utnyttjar kundernas passivitet på ett sätt som inte skulle vara möjligt på en marknad där en kund måste göra ett aktivt val för att ingå ett leveransavtal. Elleverantörerna tar ut överpriser och får på så sätt konkurrensfördelar i förhållande till andra elleverantörer. Detta framstår som särskilt problematiskt i ljuset av det förhållandet att den anvisade elleverantören ofta ingår i samma koncern som den nätkoncessionshavare som står för anvisningen.

EU-rättens krav

EU:s inre elmarknad bygger på att el tillhandahålls på en fullständig öppnad marknad, där alla elförbrukare fritt kan välja elleverantör och alla leverantörer kan leverera fritt till sina kunder.

Att elpriset i normalfallet ska bestämmas genom samspelet mellan utbud och efterfrågan utesluter dock inte att en medlemsstat inför bestämmelser om prisreglering. För att tillgodose det allmänna ekonomiska intresset får medlemsstaterna ålägga företag som bedriver verksamhet inom elsektorn att ”tillhandahålla allmännyttiga tjänster” (artikel 3.2 i elmarknadsdirektivet, dvs. Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 2003/54/EG). Uttrycket ”allmännyttiga tjänster” i den svenska versionen av elmarknadsdirektivet kan inbjuda till missförstånd. På engelska anges att det rör sig om ”public service obligations”. Skyldigheten kan alltså gälla elleverantörernas pris-sättning. I artikel 3.2 i direktivet anges att åliggandena ska vara klart definierade, transparenta, icke-diskriminerande och kontrollerbara samt garantera att elföretag i unionen kan nå ut till nationella konsumenter på lika villkor.

Utrymmet för prisreglering är dock begränsat. EU-domstolen uttalar sig i domen i målet Federutility (mål C-265/08, EU:C:2010:205) om innebörden av motsvarande krav i artikel 3.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/55/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 98/30/EG. Domstolen konstaterar i domen att artiklarna 3.2 och 23.1 i direktivet inte utgör hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken det är tillåtet att bestämma prisnivån på leverans av naturgas genom fastställandet av referenspriser, under förutsättning att åtgärden uppfyller vissa villkor. Villkoren gäller bl.a. syftet med åtgärden och dess proportionalitet. Syftet ska vara att tillgodose ett allmänt ekonomiskt intresse. I kravet på proportionalitet ligger bl.a. att åtgärden endast får gälla under en av nödvändighet begränsad tid. Åtgärden ska vara klart definierad, öppen, icke-diskriminerande och kontrollerbar samt garantera att gasföretag i unionen kan nå ut till konsumenterna på lika villkor.

Direktiv 2003/55/EG har upphävts genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/73/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 2003/55/EG, det s.k. gasmarknadsdirektivet. De aktuella bestämmelserna har dock överförts till det nya direktivet.

När det gäller möjligheten för medlemsstaterna att ålägga företag en skyldighet att tillhandahålla allmännyttiga tjänster ställer gasmarknads-

Prop. 2016/17:13 direktivet upp samma krav som elmarknadsdirektivet. De villkor som EU-domstolen pekar på i domen i målet Federutility är således i huvudsak relevanta även på elområdet.

En begränsad prisreglering

Det står klart att det inte är lämpligt med en reglering av anvisade elpriser utan någon begränsning i tiden. En sådan reglering hotar att snedvrida prissättningen på elmarknaden. Det är vidare osäkert om den skulle gå att förena med EU-rättens krav. Det är dock inte uteslutet att införa en begränsad prisreglering för att motverka att anvisade elleverantörer ökar sina intäkter på bekostnad av passiva kunder och att de på så sätt får konkurrensfördelar i förhållande till andra elleverantörer.

Några remissinstanser pekar på att utvecklingen inom EU rör sig bort från prisreglering och att sådan på sikt kan komma att förbjudas helt. Regeringen delar uppfattningen att den normala elprissättningen i Sverige och EU bör ske utan offentliga ingripanden. Som redan framhållits har dock den normala prissättningen i stor utsträckning satts ur spel när det gäller anvisade elavtal. Regeringens överväganden utgår från dagens rättsliga förutsättningar. Ingenting hindrar en omprövning, om prisregleringen någon gång i framtiden förbjuds enligt EU-rätten.

Prisreglering i Norge

En möjlig förebild för en begränsad prisreglering kan vara den ordning som finns i Norge. I Norge är det elnätsföretaget som säljer el till de kunder som inte gjort ett aktivt val. I juni 2013 gällde detta 2,7 procent av hushållskunderna och 3,7 procent av näringsidkarna. Elpriset enligt den norska motsvarigheten till anvisat elavtal är reglerat de första sex veckorna efter det att kunden ingått avtalet. Efter sex veckor har elnätsföretaget rätt att höja priset över marknadsnivå. Enligt Energimarknadsinspektionen kan en bidragande orsak till att Norge har en låg andel kunder med avtal som motsvarar ett anvisat avtal vara att kunden får en prisökning efter sex veckor och därmed incitament att teckna ett annat elavtal. (Se Energimarknadsinspektionens rapport Anvisade elavtal – nuläget och framtida utveckling, Ei R2013:17, s. 17 f.)

Ett normgivningsbemyndigande för regeringen

Föreskrifter om prisreglering måste löpande anpassas till förhållandena på elmarknaden. En prisreglering måste svara mot det krav på proportionalitet som EU-domstolen pekar på i domen i målet Federutility. Det bör därför vara enkelt att upphäva regleringen om det visar sig att den inte längre är nödvändig.

Föreskrifter som avser ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden ska meddelas genom lag (8 kap. 2 § första stycket 2 regeringsformen). Riksdagen kan emellertid bemyndiga regeringen att meddela sådana föreskrifter (8 kap. 3 § första stycket regeringsformen). Det är lämpligt att regeringen meddelar offentligrättsliga föreskrifter om prisreglering i förordning.

Elleverantörerna kan utforma prissättningen enligt sina leveransavtal på olika sätt. Det finns inte förutsättningar att närmare reglera hur detta ska gå till. Om föreskrifter om prisreglering visar sig vara nödvändiga bör de innebära att det anvisade priset inte får överstiga en viss nivå. En konsekvens av en sådan reglering blir att elleverantörerna måste ta hänsyn till pristaket när de konstruerar anvisade elavtal.

Regleringen får inte ta bort incitamentet för kunder med anvisade avtal att göra ett aktivt val. Ett pristak bör därför sättas så, att det anvisade priset normalt är högre än de priser som elleverantörerna annars erbjuder. En kund ska alltså inte kunna räkna med att få ett förmånligt elpris genom prisregleringen.

För att regleringen inte ska motverka kundaktivitet bör den vidare, i linje med den ordning som finns i Norge, gälla endast under en begränsad tid efter det att kunden har anvisats en elleverantör. Regleringen bör alltså inte tagen för sig hindra att elleverantören därefter höjer priset. Det är snarare så att kraftiga prishöjningar blir mer märkbara för kunden, som får ett tydligare incitament att teckna ett annat avtal.

Enligt *Lagrådet* är det knappast möjligt att säga att ett pris är skäligt om priset bestämts på det sätt som beskrivs när det gäller pristak. Regeringens bedömning är att det inte finns någon motsättning. Det är inte i sig oskäligt att passiva elkunder betalar ett högre pris än aktiva kunder. De genomsnittliga prisskillnader som finns i dag går dock inte att motivera på något godtagbart sätt.

Den stora majoriteten av elkunderna berörs inte av den begränsade prisreglering som nu diskuteras. Pristaket gäller dessutom under en förhållandevis kort tid. Eftersom regleringen meddelas genom förordning finns förutsättningar att löpande utvärdera effekterna och snabbt anpassa bestämmelserna till ändrade förhållanden. Regeringen bedömer att prisregleringen inte kan antas störa elmarknadens funktion.

Några remissinstanser anser att regleringen snarare riskerar att få liten effekt. *Energiföretagen Sverige* pekar på att de kunder som får anses mest skyddsvärda är kunder som av olika anledningar har svårare att ta till sig information om möjligheten att vara aktiv på elmarknaden och därför blir kvar i anvisade elavtal under lång tid. *Energiföretagen Sverige* ser en överhängande fara för att denna grupp inte heller skulle vara aktiv om priset höjs kraftigt efter en inledande period av prisreglering. *Lagrådet* anser att förslaget inte kan antas tillgodose de syften som anges i lagrådsremissen.

Det går inte att i förväg avgöra om en prisreglering fullt ut får de önskade konsekvenserna. Om de omotiverade prisskillnaderna består bedömer dock regeringen att de övervägande konsekvenserna av en lämpligt utformad reglering kan antas bli positiva. Ett pristak begränsar en elleverantörs möjlighet att ta ut ett omotiverat högt pris endast under den tid som taket gäller. Regleringen kan dock göra det svårare för den anvisade elleverantören att därefter genomföra en kraftig prishöjning. *Vattenfall AB* noterar att en prisreglering under alla förhållanden skapar ett tidsfönster för kunderna så att de utan att stressa kan sätta sig in i elhandelsföretagens olika erbjudanden och att kunderna under denna tid får en lägre elkostnad än den snittkostnad som ett anvisat avtal ger i dag.

Flera remissinstanser anser att det är olämpligt att öppna för prisreglering utan en ingående konsekvensanalys. Även Lagrådet framhåller att konsekvenserna av åtgärden är svåra att överblicka och anser att frågan om huruvida det bör införas en prisreglering och hur den i så fall ska utformas bör analyseras och övervägas ytterligare. Nu föreslås dock endast att det ska skapas en möjlighet till en begränsad prisreglering. Endast att skapa en sådan möjlighet kan enligt regeringens uppfattning inte antas ha några egentliga negativa konsekvenser. En meningsfull konsekvensanalys kan göras först när det blir aktuellt att meddela föreskrifter om pristak. I det läget krävs noggranna överväganden när det gäller pristakets höjd och varaktighet. Konsekvenserna varierar beroende på de parametrar som regeringen då väljer. Det är självklart att en grundlig konsekvensanalys måste genomföras innan regeringen beslutar en förordning.

Genom att införa ett normgivningsbemyndigande i ellagen (1997:857) görs en tydlig markering när det gäller de anvisade elavtalen. Elbranschen har ett ansvar för att se till att de omotiverade prisskillnaderna försvinner. Regeringen avser att göra en utvärdering av vilken effekt de föreslagna åtgärderna får på de anvisade elpriserna. Om utvecklingen inte har gått i rätt riktning bör det finnas utrymme för en förordning om prisreglering.

Regeringen bör i enlighet med det som nu har sagts få meddela föreskrifter om att de priser som en anvisad elleverantör tillämpar för leverans till en elanvändare inte får överstiga vissa nivåer under en viss tid efter det att anvisning skett.

5 Åtgärder för att minska andelen kunder med anvisade elleverantörer

5.1 Information till elanvändaren

Regeringens förslag: I elleverantörens underrättelse till elanvändaren med anledning av anvisningen ska det anges att leveransavtalet är ett anvisat avtal.

En anvisad elleverantör ska minst en gång per kvartal särskilt lämna följande information till elanvändare med anvisat avtal:

- en redogörelse för vilka avtalstyper som elleverantören erbjuder samt uppgift om priser och leveransvillkor, och
- uppgift om var elanvändaren, oberoende av elleverantören, kan hitta information om priser och leveransvillkor som andra elleverantörer tillämpar för leverans av el till elanvändare.

Energimarknadsinspektionens förslag överensstämmer i stora drag med regeringens. Enligt Energimarknadsinspektionens förslag ska det av underrättelsen samt av varje faktura framgå att det är ett anvisningsavtal. En anvisad elleverantör ska minst en gång per kvartal sända särskild information till elanvändare med anvisningsavtal. Informationen ska innehålla dels en redogörelse för vilka avtalstyper elleverantören erbjuder

samt leveransvillkor och priser för dessa, dels en hänvisning till Energimarknadsinspektionens webbplats elpriskollen.se.

Promemorians förslag överensstämmer i sak med regeringens.

Remissinstanserna: Energimarknadsinspektionens förslag tillstyrks av *Statens energimyndighet* och *Konkurrensverket*. *Svensk Energi* stöder förslaget att använda benämningen anvisningsavtal. *Oberoende Elhandlare* menar att det är positivt med förslag och förändringar som underlättar för konsumenterna att jämföra elpriser och därigenom stimulerar konsumenterna att vara mer aktiva på elmarknaden. *Villaägarnas Riksförbund* delar Energimarknadsinspektionens analys att bättre information och standardiserade begrepp kan bidra till att få fler kunder att göra ett aktivt val. *E.ON Försäljning Sverige AB* delar uppfattningen att elhandelsaktörerna ska ha ett löpande ansvar för att informera konsument med anvisningsel om att hon eller han kan göra ett aktivt val men menar att formuleringen ”frekvent återkommande information” är mer ändamålsenlig än ”minst en gång per kvartal sända...”. Bolaget bedömer att åtgärden att byta namn på produkten kan ha en positiv påverkan på kundens vilja att göra ett aktivt val. *Vattenfall AB* anser att kraven bör förtydligas och begränsas till att gälla i förhållande till konsument. *Regelrådet* och *Fastighetsägarna Sverige* avstyrker förslaget. *Kammarrätten i Jönköping* ifrågasätter lämpligheten av att i lagtexten peka ut en särskild webbadress, som kan komma att ändras. Övriga remissinstanser har inga invändningar mot förslaget.

När det gäller promemorians förslag bedömer *Oberoende Elhandlare* att de föreslagna förändringarna sannolikt innebär en viss dämpning av de för elkonsumenterna oförmånliga anvisningsavtalen. *Konkurrensverket* anser att det finns skäl att även överväga ett förslag som tidigare har framförts av Energimarknadsinspektionen och som innebär att en elanvändare som en gång har gjort ett aktivt val av annan avtalsform inte av elhandlaren ska kunna återföras till ett anvisat avtal. *Konsumentverket* anser att informationen bör vara oberoende och att den ska lämnas i samband med fakturering, dock inte på fakturan. Konsumentverket anser vidare att förslaget ska omfatta även konsument som valt en elhandlare men som fått ett anvisat elavtal i samband med att deras ursprungliga elavtal löpt ut. *Villaägarnas Riksförbund* anser att skrivningen sannolikt inte är stark nog att tvinga elhandlare med höga tillsvidarepriser att effektivt ”skrämma bort” sina egna kunder från ett anvisat elavtal med högt pris. *Skellefteå Kraft AB* och *Näringslivets Regelnämnd* avstyrker förslaget. *Mälarenergi AB* avstyrker förslaget när det gäller skyldigheten att sända uppgift om var elanvändaren kan hitta information om priser och leveransvillkor som andra elleverantörer tillämpar för leverans av el till elanvändare. *Vattenfall AB* betonar att det är viktigt att skilja på vilken generell information som ska ges till hushållskunder respektive företagskunder. Övriga remissinstanser tillstyrker promemorians förslag eller har inga invändningar mot det.

Skälen för regeringens förslag

Hur många kunder har anvisade avtal?

Energimarknadsinspektionen konstaterar i rapporten Avtal och information till anvisade kunder – en uppföljning (Ei R2014:19) att andelen kun-

der med anvisningsavtal har minskat varje år sedan 2004, då andelen låg på över 50 procent. Under juli 2014 hade 15,5 procent av elkunderna ett anvisat avtal. Andelen svarade mot cirka 700 000 kunder.

I gruppen ingick dock inte endast elanvändare som hade anvisats en elleverantör enligt 8 kap. 8 § ellagen (1997:857) utan även elanvändare som får samma villkor som kunder med anvisat avtal i samband med att deras ursprungliga leveransavtal löper ut. I de fallen är det elleverantören som väljer att flytta över kunden till den avtalsformen utan samband med regleringen i ellagen.

De flesta kunder hamnar i anvisade avtal i samband med flytt. Ungefär hälften av dessa fortsätter att ha ett sådant avtal längre än ett år.

Vilken information får elanvändare med anvisningsavtal?

En nätkoncessionshavare som har anvisat en elleverantör ska enligt 8 kap. 8 § ellagen utan dröjsmål underrätta elanvändaren om vilken elleverantör som anvisats, om innebörden av anvisningen och om ellagens bestämmelser om byte av elleverantör. Den anvisade elleverantören ska utan dröjsmål underrätta elanvändaren om de villkor för leveransen som elleverantören avser att tillämpa och om den dag då elleverantören avser att påbörja leveransen enligt avtalet.

Energimarknadsinspektionen har undersökt hur elleverantörer informerar sina kunder med anvisade avtal. Resultatet redovisas i rapporten Avtal och information till anvisade kunder. Energimarknadsinspektionen har delat in de elleverantörer som besvarat enkäten i tre grupper.

Den första gruppen är elleverantörer som informerar kunden vid flytt till ny bostad (25 procent). I dessa fall måste kunden själv söka efter information och få en förståelse för att ett anvisat avtal i många fall är ofördelaktigt. Elleverantörerna i gruppen kan ibland anordna kampanjer där kunder med anvisade avtal uppmanas att teckna annat avtal. Här ingår dock även elleverantörer som inte anser att det är nödvändigt att informera kunden med hänvisning till att kunden anvisas på ett anvisat pris som är samma som övriga kunder får.

Den andra gruppen utgörs av elleverantörer som skickar riktad information till kunder två till sex gånger per år (39 procent). Det sker med brevutskick eller genom att kunden kontaktas av leverantörens kundtjänst. Det förekommer också att information om anvisade avtal skickas tillsammans med fakturan, som innehåller en uppmaning till kunden att se över sin avtalssituation. Denna grupp har en mer rutinmässig hantering av informationsspridningen för att kontinuerligt bearbeta kunder med anvisade avtal.

Den tredje gruppen elleverantörer (32 procent) hanterar informationen på annat sätt än enligt de alternativ som Energimarknadsinspektionen har specificerat i enkäten. Företagen i denna kategori skickar ingen riktad information till kunderna utan informerar i stället via en kundtidning eller på webbplatsen. Elleverantören försöker även att få kunder som kontaktar företaget att byta avtal.

Enligt enkätsvaren informerar 39 procent av företagen kunder med anvisade avtal om möjligheten att teckna annat avtal mer än en gång per år.

De allra flesta kunder med anvisade elavtal skulle kunna välja mer förmånliga avtal och på så sätt minska sina elkostnader. Aktiva kunder är också en förutsättning för en välfungerande elmarknad. Bättre och tätare information till elanvändare med anvisade avtal kan antas leda till att fler kunder ser nackdelarna med avtalet och att det är förhållandevis enkelt att ingå ett förmånligare avtal på den konkurrensutsatta elmarknaden.

Uppgift om att leveransavtalet är ett anvisat avtal

Energimarknadsinspektionen har föreslagit att det av elleverantörens inledande underrättelse till elanvändaren och av varje faktura ska framgå att avtalet är ett anvisningsavtal. När det gäller innehållet i fakturan redovisas överväganden och förslag i avsnitt 6.

Att elleverantören redan i samband med att leveranserna ska påbörjas tydligt informerar elanvändaren om att leveransavtalet är ett anvisat avtal kan minska risken för att kunden missuppfattar situationen. Några särskilda skäl som talar emot en sådan upplysningsskyldighet finns inte. Det bör krävas att det i elleverantörens underrättelse till elanvändaren med anledning av anvisningen ska anges att leveransavtalet är ett anvisat avtal.

Särskild information

En anvisad elleverantör är enligt gällande bestämmelser inte skyldig att lämna återkommande information till kunden om möjligheten som finns att välja ett bättre avtal. En utökad informationsplikt kan öka medvetenheten hos de inaktiva kunderna, underlätta prisjämförelser och säkerställa att alla kunder med anvisade avtal får samma eller likartad information om sina möjligheter.

Energimarknadsinspektionen föreslår att en anvisad elleverantör minst en gång per kvartal ska sända särskild information till elanvändare med anvisat avtal. Informationen ska enligt förslaget innehålla dels en redogörelse för vilka avtalstyper elleverantören erbjuder samt leveransvillkor och priser för dessa, dels en hänvisning till Energimarknadsinspektionens webbplats elpriskollen.se.

Fastighetsägarna Sverige bedömer att en reglerad upplysningsplikt inte är nödvändig. *Skellefteå Kraft AB* anser att kunder som har anvisade elavtal sannolikt är ointresserade och därför inte kommer att agera på ytterligare information i någon större omfattning.

Regeringen ser ett tydligt värde i att kunder med anvisade elavtal får bättre möjligheter att sätta sig in i hur elmarknaden fungerar och vilka valmöjligheter som finns. I likhet med Energimarknadsinspektionen ser regeringen inte några betydande risker eller negativa konsekvenser av en utökad och förbättrad information till kunderna. Energimarknadsinspektionen bedömer att åtgärden är förknippad med relativt små kostnader för elleverantörerna och pekar på att informationen lämpligen lämnas i samband med faktureringen. Under sådana förhållanden talar övervägande skäl för att införa en informationsplikt i linje med förslaget.

Fastighetsägarna Sverige bedömer att det är mer angeläget att rikta informationen till de kundgrupper som i hög grad är anvisningskunder. *Vattenfall AB* anser att kraven bör begränsas till att gälla i förhållande till

konsumenter. Det står klart att en sådan reglering som Energimarknadsinspektionen har föreslagit innebär att information kommer att lämnas även till kunder som inte har någon särskild nytta av den. Nackdelarna med detta är dock begränsade. En ordning som förutsätter att företagen delar upp anvisningskunderna i olika kategorier kräver ytterligare administration utan några motsvarande fördelar.

Det är rimligt att kräva att elleverantören informerar kunden om att leverantören kan erbjuda andra avtalstyper än det anvisade avtalet. Att kräva att företaget ska tillhandahålla information som underlättar för kunden att välja en annan elleverantör kan möjligen framstå som märkligt. Det anvisade elavtalet har dock tillkommit på ett sätt som är främmande för en konkurrensutsatt elmarknad (se avsnitt 4.1). En invändning som går ut på att informationsskyldigheten i denna del är främmande för en sådan marknad bör därför inte ges någon stor tyngd. Det väcker inte några starka betänkligheter att kräva att elleverantören ska informera kunder med anvisade avtal om exempelvis prisjämförelsesajter.

Som *Kammarrätten i Jönköping* påpekar kan det vara olämpligt att i lagtexten peka ut en särskild webbadress, som kan komma att ändras. Det bör krävas att informationen till elanvändaren ska innefatta uppgift om var elanvändaren, oberoende av elleverantören, kan hitta information om priser och leveransvillkor som andra elleverantörer tillämpar för leverans av el till elanvändare.

När det gäller frekvensen är det värdefullt med en tydlig reglering. Som Energimarknadsinspektionen föreslår bör informationen sändas till kunderna minst en gång per kvartal. Informationen bör lämnas särskilt, alltså inte på exempelvis en faktura. Det bör däremot inte finnas något hinder för att den anvisade elleverantören skickar informationen i samband med faktureringen.

Att informationen i många fall kommer att lämnas till kunderna i samband med faktureringen kan medföra överlappning med de förslag som redovisas i avsnitt 6. I det avsnittet föreslås att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om vilken information en elleverantörs faktura ska innehålla. Vid utformningen av sådana föreskrifter måste regelgivaren givetvis ta hänsyn till de krav som nu föreslås införas i ellagen när det gäller information till kunder med anvisat avtal. Ett exempel på kompletterande information som kan komma i fråga i fakturan är uppgift om den närmare innebörden av att kunden har ett anvisat avtal.

Regelrådet avstyrker Energimarknadsinspektionens förslag med hänvisning till att konsekvensutredningen är bristfällig. *Näringslivets Regelnämnd* avstyrker promemorians förslag med i huvudsak samma motivering. Konsekvensfrågorna behandlas i avsnitt 9.

Kunder som inte har anvisats en elleverantör

Regeringens förslag gäller elanvändare som har anvisats en elleverantör. Några remissinstanser anser att det finns skäl att införa bestämmelser även när det gäller elanvändare som en gång gjort ett val av en annan avtalsform och hamnat i ett ”anvisat elavtal” i samband med att det ursprungliga avtalet löpt ut.

Förslagen när det gäller anvisade elavtal anknyter till den reglering som i dag finns i 8 kap. 8 § ellagen. Bestämmelserna i den paragrafen har ingen tillämpning när det gäller en elanvändare som befinner sig i ett avtalsförhållande med en elleverantör som elanvändaren själv har valt genom ett aktivt beslut.

Regeringens överväganden i fråga om elanvändare som av olika skäl inte ingår något leveransavtal utan anvisas en elleverantör är inte utan vidare relevanta när det gäller elanvändare som faktiskt har gjort ett aktivt val. Det är inte samma omständigheter som leder fram till att elanvändaren hamnar i ett avtalsförhållande som kan vara mindre förmånligt för kunden. Det underlag som finns i lagstiftningsärendet gör det inte möjligt för regeringen att göra närmare överväganden när det gäller elanvändare som inte har anvisats en elleverantör.

5.2 Uppsägningstid

Regeringens förslag: Ett anvisat avtal ska inte få ha en längre uppsägningstid än 14 dagar.

Energimarknadsinspektionens förslag: Elanvändare som anvisats en elleverantör ska ha rätt att byta elleverantör senast en månad från det att elanvändaren meddelat den anvisade leverantören.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Energimarknadsinspektionens förslag tillstyrks av *Statens energimyndighet*. Remissinstanserna har i övrigt inga synpunkter som särskilt gäller förslaget.

När det gäller promemorians förslag anser *Konsumentverket* att förslaget ska omfatta även konsumenter som valt en elhandlare men som fått ett anvisat elavtal i samband med att deras ursprungliga elavtal löpt ut. Övriga remissinstanser tillstyrker promemorians förslag eller har inte några särskilda invändningar mot det.

Skälen för regeringens förslag: Elleverantörerna tillämpar i de flesta fall ingen eller en mycket kort uppsägningstid för kunder med anvisade avtal. Det är dock möjligt för en elleverantör att tillämpa en längre uppsägningstid. För att underlätta för kunder med anvisade avtal att göra ett aktivt val bör det i ellagen införas en bestämmelse som utesluter långa bindningstider. Med hänsyn till att en kort uppsägningstid redan i dag är det normala bör en sådan bestämmelse inte få några beaktansvärda konsekvenser för den stora majoriteten anvisade elleverantörer.

Energimarknadsinspektionen föreslår att en elanvändare som anvisats en elleverantör ska ha rätt att byta elleverantör senast en månad från det att elanvändaren meddelat den anvisade leverantören. En bestämmelse med sådant innehåll skulle dock vara otydlig när det gäller till vem den riktar sig. För att en elanvändare ska kunna byta elleverantör inom en sådan tid krävs medverkan även från den nya elleverantören och nätkoncessionshavaren. Regeringen föreslår att det i ellagen ska föreskrivas att ett anvisat avtal inte ska få ha en längre uppsägningstid än 14 dagar.

Konsumentverket anser att förslaget ska omfatta även konsumenter som valt en elhandlare men som fått ett anvisat elavtal i samband med att deras ursprungliga elavtal löpt ut. Av skäl som redovisas i avsnitt 5.1 gör

6 Elleverantörens faktura

Regeringens förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om vilken information en elleverantörs faktura ska innehålla.

Regeringens bedömning: Elleverantörens faktura bör innehålla uppgift om tillämpligt leveransavtal och om var elanvändaren kan hitta information om avtalets innehåll. Om avtalet är ett anvisat avtal, bör det anges i fakturan tillsammans med information om vad ett anvisat avtal är.

Energimarknadsinspektionens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Energimarknadsinspektionen föreslår att en elleverantör på fakturor till elanvändare ska ange uppgift om avtalets namn och övrig väsentlig information om avtalet. Om fakturan avser ett anvisat avtal, ska avtalet benämnas anvisat avtal. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten, dvs. Energimarknadsinspektionen, ska få meddela närmare föreskrifter om vad som avses med väsentlig information.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås också att det i ellagen (1997:857) ska föreskrivas att elleverantörens faktura ska innehålla uppgift om tillämpligt leveransavtal och om var elanvändaren kan hitta information om avtalets innehåll samt att det ska anges om avtalet är ett anvisat avtal.

Remissinstanserna: Energimarknadsinspektionens förslag tillstyrks av *Konsumentverket*, *Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät)*, *Statens energimyndighet (Energimyndigheten)*, *Regelrådet*, *Sveriges Kommuner och Landsting*, *Hyresgästföreningen*, *Sveriges Allmännyttiga Bostäder* och *Villaägarnas Riksförbund*. Konsumentverket anser dock att frågan om hur jämförpris som väsentlig information ska regleras behöver utredas ytterligare. Energimyndigheten föreslår att uppgift om elens ursprung och miljöpåverkan på avtalsnivå bör utgöra övrig väsentlig information. *Kammarrätten i Jönköping* och *Nacka tingsrätt* har inte något att erinra mot förslaget i huvudsak men anser att lagtexten bör omformuleras. *Post- och telestyrelsen (PTS)* ser positivt på förslaget att avtalets namn samt övrig väsentlig information ska anges på fakturan och anser att det är lämpligt att en möjlighet att meddela föreskrifter om vad som närmare avses med väsentlig information införs. PTS har inga synpunkter på huruvida anvisade avtal ska anges på fakturan. *Svenskt Näringsliv* anser att det är en bra utgångspunkt att försöka öka kundens förståelse för sin elfaktura. *Hovrätten för Västra Sverige* motsätter sig inte att det i lagen införs en skyldighet för elleverantören att i fakturan ange vilket avtal som är tillämpligt och om detta är ett anvisningsavtal. Däremot är hovrätten tveksam till att i författning ställa ytterligare krav på innehållet i en elleverantörs faktura. *Uppsala universitet* anser att det kan ifrågasät-

tas om någon konsument, som inte har möjlighet att kontrollera via dator vad det avtalet innebär, blir klokare av benämningen ”anvisat avtal”. *Svensk Energi* anser att det tycks vara ett rimligt krav att ha en tydlig beteckning för avtalet på fakturan och ställer sig bakom förslaget att det ska framgå på fakturan att kunden har ett anvisat avtal. *Svensk Energi* ifrågasätter dock behovet av att detaljreglera elhandelsfakturornas innehåll. *Fastighetsägarna Sverige* anser att fakturan som informationsbärare är mindre intressant för att stimulera aktiva val på elmarknaden för de grupper som föreningen representerar och anser att det inte är nödvändigt att reglera utseende eller innehåll i fakturan, utöver de uppenbara delarna kring kund- och debiteringsinformation. *Oberoende Elhandlare* framhåller sin uppfattning att innehållet i fakturan ska regleras så lite som möjligt och anser att regelverket bör utformas så att krav ställs på att fakturan ska innehålla information om var kunden kan erhålla mer information. *HSB Riksförbund* anför att det är viktigt att fakturan är enkel och tydlig och att elpriset redovisas inklusive överföring. *Svensk Elbrukarförening* anser att det är lite av ”curlingförälder” över politikerna och Energimarknadsinspektionens agerande när det gäller vissa frågor på elmarknaden men vill inte avfärda avsikten med rapporten, att vara tydlig med ord och begrepp på den marknaden. *Sveriges advokatsamfund* ser med viss oro på en sådan vid delegation för myndigheterna som förslaget innebär. *Mälarenenergi AB* framhåller att fakturan först och främst är ett betalningsdokument och att information av annan art än vad som rör själva betalningen bör spridas via andra kanaler. *E.ON Sverige AB* anser att den information som fastställs som obligatorisk bör vara begränsad. Övriga remissinstanser har inte några särskilda invändningar mot Energimarknadsinspektionens förslag.

När det gäller promemorians förslag anser *Energiföretagen Sverige* att det kanske trots allt inte alltid är lämpligt att i faktureringen upplysa kunden om att den har ett anvisat avtal. *Näringslivets Regelnämnd* avstyrker förslaget med hänvisning till att promemorian inte lyckas att besvara frågorna kring huruvida de förslag som läggs är de mest kostnadseffektiva givet syftet som vill uppnås. Övriga remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inte några särskilda invändningar mot det.

Skälen för regeringens förslag

Det finns redan i dag krav på vad fakturor ska innehålla, t.ex. krav av bokföringsteknisk och skatteteknisk natur. Inriktningen på de överväganden som görs i propositionen är dock om information i elleverantörens faktura kan bidra till att elkunder i större utsträckning gör aktiva val. Aktiebolagslagen (2005:551), bokföringslagen (1999:1078) och mervärdesskattelagen (1994:200) har inte någon större betydelse i det sammanhanget. De bestämmelser om fakturans innehåll som redan finns i ellagen kan dock i viss utsträckning bidra till kundaktivitet.

Angivande av elens ursprung

Enligt 8 kap. 12 § ellagen ska elleverantörer på eller i samband med fakturor avseende försäljning av el lämna uppgift om dels varje enskild energikällas andel av den genomsnittliga sammansättning av energikällor som använts för att framställa den el som elleverantören sålde under när-

Prop. 2016/17:13 mast föregående kalenderår, dels den inverkan på miljön i form av utsläpp av koldioxid samt den mängd kärnbränsleavfall som framställningen av den försålda elen har orsakat.

Fakturan ska vara tydlig

Enligt 8 kap. 16 § ellagen ska fakturan vara tydlig. Fakturan ska innehålla information om den uppmätta förbrukningen och de aktuella elpriser som fakturan grundas på. Om leveransavtalet förutsätter att mängden överförd el mäts per timme, får informationen göras tillgänglig via elleverantörens webbplats. Fakturan ska då hänvisa till att informationen finns. Fakturering ska ske åtminstone varje kvartal och erbjudas i elektronisk form.

Skyldighet att lämna information till konsumenter

När det gäller konsumenter finns särskilda bestämmelser om informationsskyldighet i 11 kap. ellagen.

När en prishöjning har skett ska konsumenten enligt 11 kap. 17 § ellagen underrättas om detta i den nästkommande fakturan från elleverantören. Av 11 kap. 18 § tredje stycket framgår att elleverantörer på eller i samband med fakturor till konsumenter ska lämna information om konsumentens rättigheter, hur konsumenten ska gå till väga för att lämna klagomål, vilka organ konsumenten kan vända sig till för information eller tvistlösning samt oberoende användarrådgivning. Det är dock tillräckligt om elleverantören i fakturan hänvisar till att informationen finns på webbplatsen och på begäran tillhandahålls på annat sätt.

Kundaktivitet

Elkunder kan vara aktiva på många olika sätt. Den form av aktivitet som främst är av intresse inom ramen för lagstiftningsärendet är den som sker när kunden byter elleverantör, förhandlar om ett befintligt avtal eller väljer en annan avtalstyp hos den befintliga leverantören. Den information som omfattas av ellagens nuvarande bestämmelser kan bidra till sådan aktivitet. Det finns dock annan information som får antas ha större betydelse. Energimarknadsinspektionen pekar i rapporten Enklare faktura på information som kan möjliggöra ytterligare aktivitet på elmarknaden.

Bör informationen lämnas i fakturan?

Det finns fördelar med att viktig information lämnas till elkunden i fakturan snarare än i andra sammanhang. De flesta elanvändare får en faktura från elleverantören en gång i månaden. Att kunden får dokumentet i samband med betalningen gör det mer sannolikt att den tar del av innehållet. Vidare är det i ett sådant sammanhang som kunden kan vara som mest intresserad av att vara aktiv för att minska sina kostnader. Det är därför värdefullt om fakturan innehåller information som gör det enklare för kunden att agera.

Det huvudsakliga syftet med en faktura är dock att kunden ska få de uppgifter som krävs för att kunna betala för elleveranser. Som framgått finns det dock redan i dag lagkrav som innebär att en faktura ska innehålla även annan information. Några remissinstanser är skeptiska till vär-

det av att ytterligare information lämnas i fakturan. *Svensk Energi* framhåller att fakturan är ett konkurrensmedel och inte i första hand avsedd som informationsbärare för annat än vad som är nödvändigt för debiteringen. Att överlasta fakturan med information riskerar enligt Svensk Energi att skapa ett informationsbrus som knappast gynnar målet att uppnå enkelhet och begriplighet.

Som remissinstanserna påpekar finns det en gräns för hur mycket information som det är meningsfullt att lämna i en faktura. Det kan vara kontraproduktivt att ställa alltför omfattande krav på innehållet, och sådana krav kan också skapa onödiga kostnader för företagen och i förlängningen för kunderna. Utgångspunkten för de fortsatta övervägandena är att det kan vara värdefullt om vissa särskilt viktiga uppgifter framgår av fakturan men att den inte bör innehålla en uttömmande redovisning av allt sådant som kunden kan ha nytta av att känna till.

Information om avtalet

Enligt Energimarknadsinspektionen är det grundläggande för kunden att veta hur det egna elavtalet betecknas för att kunna veta vilket avtal den har. På det sättet kan kunden hitta information om det avtalet på elleverantörens webbplats. Energimarknadsinspektionen har granskat fakturor från flera elleverantörer och kunnat konstatera att avtalets namn inte alltid framgår av fakturan på ett tydligt sätt. Energimarknadsinspektionen anser att avtalets namn bör framgå på elleverantörens faktura.

Det bör vara lätt för en elkund att hitta information om det egna avtalet med elleverantören. Det är därför värdefullt om fakturan innehåller de uppgifter som krävs för att kunden på ett enkelt sätt ska kunna ta del av innehållet i avtalet. Som några remissinstanser påpekar är det dock inte givet att det underlättar för kunden endast att avtalets beteckning framgår av fakturan. *Svensk Energi* anmärker att det på företagets webbplatser i första hand anges vad som gäller vid nyteckning av ett avtal. Om ett avtal med en viss beteckning, t.ex. ”Fast elpris 3 år”, nytecknas är det enligt Svensk Energi troligt att villkoren för avtalet har ändrats i förhållande till ett avtal med samma beteckning som ingåtts vid en tidigare tidpunkt. *Hovrätten för Västra Sverige* har föreslagit att bestämmelsen ges följande lydelse: ”En elleverantörs faktura ska innehålla uppgift om tillämpligt avtal.”

Med hänsyn till bestämmelsens ändamål finns det skäl att välja en delvis annan formulering än den som Energimarknadsinspektionen har föreslagit. Det bör krävas att elleverantörens faktura innehåller uppgift både om tillämpligt leveransavtal och om var elanvändaren kan hitta information om avtalets innehåll.

Anvisade avtal

Kunder som har ett anvisat avtal betalar i genomsnitt avsevärt mycket mer än de kunder som har gjort ett aktivt val (se avsnitt 4.1). Det är tydligt att detta är en kundgrupp som förlorar mycket på att inte vara aktiv. I avsnitt 5 redovisas förslag som syftar till att underlätta för kunder med anvisade avtal att byta avtal eller elleverantör. Även information som lämnas i elleverantörens faktura kan bidra till att kunder väljer bort an-

visade avtal. Detta gäller inte minst sådana kunder som av olika skäl inte har uppfattat att de har en anvisad elleverantör

Olika elhandelsföretag har tidigare använt olika uttryck för anvisade avtal. Några exempel är tillsvidarepris, normalpris och standardpris. I februari 2014 rekommenderade Svensk Energi sina medlemsföretag att använda följande text på fakturor till kunder med anvisade avtal:

Du har ett anvisningsavtal och anvisningspris. Ta kontakt med vårt kundcenter, tfn xxx, för att förhoppningsvis finna ett avtal som passar bättre för dig.

Energimarknadsinspektionen konstaterar dock i rapporten Avtal och information till anvisade kunder – en uppföljning (Ei R2014:19) att rekommendationen från Svensk Energi inte har fått avsedd effekt. Enligt inspektionen har syftet med rekommendationen, att anvisade kunder ska mötas av enhetlig information oavsett bostadsort eller elhandlare, inte uppnåtts.

Som Energimarknadsinspektionen framhåller i rapporten Enklare faktura är det särskilt viktigt att kunder med anvisade avtal uppmärksammas på att de inte gjort ett aktivt val. Förslaget att det ska framgå av fakturan att leveransavtalet är ett anvisat avtal har också fått ett starkt stöd under remissrundan. *Energiföretagen Sverige* anser dock att i de fall kunderna av den anvisade elleverantören vid anvisning fått ett avtal som inte är ett särskilt anvisningsavtal, utan en produkt ur företagets ordinarie produktutbud, kan det finnas risk för att kunderna blir förvirrade av att få upplysningen att de har ett anvisat avtal. *Lagrådet* betvivlar att föreskriften är ändamålsenlig i förhållande till syftet att uppmärksamma användaren på att ett aktivt val kan resultera i mer fördelaktiga villkor.

Regeringen bedömer att förslaget i huvudsak är ändamålsenligt. En uppgift om att leveransavtalet är ett anvisat avtal bör dock kompletteras med information om vad ett anvisat avtal är.

Näringslivets Regelnämnd avstyrker promemorians förslag med hänvisning till brister i konsekvensutredningen. De krav som enligt förslaget ska föras in i ellagen kan dock inte anses vara särskilt betungande för elleverantörerna. Konsekvensfrågorna behandlas närmare i avsnitt 9.

Det bör mot den redovisade bakgrunden införas bindande krav på att elleverantörens faktura ska innehålla den aktuella informationen.

Annan väsentlig information

Utöver uppgift om avtalets beteckning och om det är ett anvisat avtal föreslår Energimarknadsinspektionen att det ska införas ett krav på att elleverantörens faktura ska innehålla annan väsentlig information. Energimarknadsinspektionen föreslår vidare att regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, inspektionen ska få meddela närmare föreskrifter om vad som avses med väsentlig information.

Flera remissinstanser pekar på det olämpliga i att detaljreglera innehållet i fakturan, inte minst med hänsyn till att det kan vara svårt för kunder att ta till sig viktiga uppgifter om fakturan innehåller alltför mycket information. Som Energimarknadsinspektionen föreslår bör krav på fakturans innehåll ta sikte endast på väsentlig information som kan vara till nytta för kunden i samband med att denne ska göra ett aktivt val.

Som exempel på vad som kan vara väsentlig information nämner inspektionen

- villkoren för det anvisade avtalet samt information om ellagens bestämmelser om byte,
- uppgifter om anläggningsidentitet och områdesidentitet,
- uppgifter om avtalets längd, uppsägningstid, omfattningen och villkoren för eventuella brytkostnader förenade med en förtida uppsägning,
- information om prisjämförelsesajter,
- förbrukningsuppgifter, och
- jämförpris för det nuvarande avtalet.

En allmänt hållen lagbestämmelse?

Energimarknadsinspektionens förslag innebär att ett allmänt krav på att fakturan ska innehålla väsentlig information om avtalet kompletteras med föreskrifter på en lägre normnivå. Som *Svensk Energi* framhåller är den föreslagna bestämmelsen i ellagen mycket allmänt hållen, vilket försvårar möjligheten att utvärdera förslaget och dess konsekvenser.

Det är tveksamt om det är lämpligt att i lagen ställa upp ett så allmänt hållet krav som det som Energimarknadsinspektionen föreslår. Det finns en tydlig risk för att kravet framstår som intetsägande och får sitt egentliga innehåll först genom de föreskrifter som regeringen eller en förvaltningsmyndighet meddelar i anslutning till lagbestämmelsen. Det finns skäl att i stället överväga en ordning där inga nya krav på fakturans innehåll ställs upp i ellagen och att i stället införa ett rent bemyndigande till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om vilken information en elleverantörs faktura ska innehålla.

Lag eller föreskrifter på en lägre normnivå

I lagrådsremissen föreslog regeringen att det i ellagen skulle föreskrivas att elleverantörens faktura ska innehålla uppgift om tillämpligt leveransavtal och om var elanvändaren kan hitta information om avtalets innehåll samt att det ska anges om avtalet är ett anvisat avtal. *Lagrådet* sätter i fråga om det aktuella fakturainnehållet behöver regleras i lag med hänsyn till att det normgivningsbemyndigande som också finns i lagförslaget är formulerat på ett sätt som ger vid handen att det kan vara fråga om föreskrifter av samma slag som den föreslagna lagregleringen.

Regeringen bedömer med beaktande av Lagrådets påpekande att det kan vara lämpligt att välja föreskrifter på en lägre normnivå i stället för lagformen när det gäller de aktuella kraven på fakturans innehåll. Till fördelarna med föreskrifter på en lägre normnivå hör att det blir enklare att vid behov justera bestämmelserna. Det bör alltså införas sådana krav på fakturans innehåll som föreslås i lagrådsremissen, men kraven bör införas på förordningsnivå.

Andra föreskrifter om fakturans innehåll bör säkerställa att fakturan är tydlig och ett stöd för kunden utan att vara överbelastad med information. Kraven bör vidare utformas på ett sätt som inte ökar elleverantörernas kostnader. Flera remissinstanser har synpunkter på vilka närmare krav som bör ställas – eller inte ställas – på innehållet i fakturan. Det kan betonas att det underlag som nu finns i lagstiftningsärendet inte är tillräckligt för att ta fram detaljerade föreskrifter i alla frågor. *Konsument-*

verket påpekar exempelvis att frågan om hur jämförpris som väsentlig information ska regleras behöver utredas ytterligare.

Att ytterligare utredning krävs innan föreskrifter meddelas på en lägre normnivå är dock inte något hinder mot att införa ett normgivningsbemyndigande i ellagen. Som Energimarknadsinspektionen framhåller i rapporten bör arbetet med att ta fram föreskrifter ske i nära dialog med kund- och branschföreträdare.

Förordning eller myndighetsföreskrifter

Sveriges advokatsamfund pekar på frågan i vilken utsträckning föreskrifter av det aktuella slaget bör meddelas av en förvaltningsmyndighet. Advokatsamfundet anser att frågan bör ställas om sådan föreskriftsrätt är nödvändig för att uppnå det önskade syftet. Om syftet kan uppnås på annat vis, exempelvis genom att Energimarknadsinspektionen utarbetar ett förslag till förordning, bör sådan föreskriftsrätt enligt samfundet inte ges till inspektionen.

Det är tveksamt om det finns någon viktig principiell skillnad mellan de föreskrifter som nu är aktuella och sådana föreskrifter som Energimarknadsinspektionen redan i dag kan meddela med stöd av bemyndiganden i exempelvis elförordningen. Frågan bör tas upp till närmare överväganden i samband med att regeringen tar fram föreskrifter om fakturans innehåll. Det är dock lämpligt att föreskrifter av detaljkaraktär meddelas genom myndighetsföreskrifter.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör få meddela föreskrifter om vilken information en elleverantörs faktura ska innehålla.

7 Tillsyn

Regeringens förslag: Nätmyndighetens tillsyn ska omfatta de anvisade elleverantörernas särskilda skyldigheter.

Energimarknadsinspektionens förslag överensstämmer med regeringens.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Hyresgästföreningen tillstyrker förslaget. Sveriges Energiföreningars Riksorganisation anser att lagen bör innehålla vilka sanktioner som ska utgå om elleverantören bryter mot regeringens utfärdade bestämmelser. Övriga remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inga särskilda invändningar mot det.

Skälen för regeringens förslag: Nätmyndigheten, dvs. Energimarknadsinspektionen, utövar tillsyn över att ellagen (1997:857) och föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen följs. När det gäller frågor om elsäkerhet och driftsäkerheten hos det nationella elsystemet utövas tillsynen dock av Elsäkerhetsverket respektive Affärsverket svenska kraftnät. Energimarknadsinspektionens tillsyn omfattar inte elleverantörernas skyldigheter enligt 8 kap. 8 § ellagen. De relevanta be-

stämmeleerna om tillsyn finns i 12 kap. 1 § andra och tredje styckena ellagen. Prop. 2016/17:13

Energimarknadsinspektionen utövar alltså inte tillsyn över att elleverantörerna följer bestämmelserna om anvisade avtal. I förarbetena till de ursprungliga bestämmelserna om anvisning av elleverantör anföras att elleverantörerna verkar på en öppen, avreglerad marknad och att eventuella tvister som uppstår på grund av att en elleverantör inte fullgör sina skyldigheter får lösas på civilrättslig väg (prop. 1998/99:137 s. 55).

Regeringens förslag innebär att de anvisade elleverantörerna får nya skyldigheter av offentligrättslig karaktär. Om en elleverantör inte följer de nya bestämmelserna, finns inga särskilda civilrättsliga sanktioner. De nya kraven har tillkommit med hänsyn till att det finns kunder som inte förstått innebörden av att en elleverantör anvisats och de nackdelar som en sådan anvisning ofta medför för kunden. Mot denna bakgrund bör Energimarknadsinspektionens tillsyn omfatta de skyldigheter enligt ellagen som särskilt gäller elleverantörer som anvisas kunder utan leveransavtal.

Energimarknadsinspektionen får meddela de förelägganden som behövs för att trygga att de föreskrifter och villkor som omfattas av tillsynen följs (12 kap. 3 § första stycket ellagen). Ett föreläggande får förenas med vite.

8 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 april 2017.

Om en nätkoncessionshavare före ikraftträdandet har ingått ett avtal med en elleverantör, som i avtalet har åtagit sig att leverera el till el-användare som saknar elleverantör, ska de nya skyldigheterna när det gäller anvisning av elleverantör inte gälla för nätkoncessionshavaren under den löptid som återstår av avtalet vid ikraftträdandet.

Energimarknadsinspektionens förslag: I rapporten Systemet med anvisade elhandlare föreslår Energimarknadsinspektionen att lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2014. När det gäller förslagen i rapporten Enklare faktura lämnar inspektionen inget förslag när det gäller ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.

Promemorians förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2017. Promemorian innehåller inget förslag i fråga om övergångsbestämmelser.

Remissinstanserna: *Svensk Energi* vill, när det gäller föreskrifter om fakturans innehåll, peka på vikten av att ha föreskriften på plats i god tid före ikraftträdandet. *Energiföretagen Sverige* och *Ellevio AB* anser att det behöver klargöras om förslaget i fråga anvisningsprocessen gäller även gamla avtal. *Energiföretagen Sverige*, *Ellevio AB* och *E.ON Sverige AB* ifrågasätter om tiden från beslut till ikraftträdande kommer att vara till-

Prop. 2016/17:13 räcklig. Övriga remissinstanser tillstyrker promemorians förslag eller har inga särskilda invändningar mot det.

Skälen för regeringens förslag

Anvisningsprocessen

Förslaget i fråga om anvisningsprocessen (avsnitt 4.2) innebär att det införs en ny skyldighet för nätkoncessionshavarna och gäller när en nätkoncessionshavare anvisar en elanvändare eller leverantör fr.o.m. dagen för ikraftträdandet.

Regeringen bedömer att det inte kan antas vara förenat med några stora svårigheter för nätkoncessionshavarna att se över sina avtal med anvisade elleverantörer före april 2017 för att se till att elleverantörerna åtar sig att leverera el på skäliga villkor. Förslaget innebär inte att det i ellagen (1997:857) införs någon skyldighet som ligger direkt på elleverantörerna.

Lagrådet pekar på att den situationen kan uppkomma att en nätkoncessionshavare blir skyldig att tillämpa de nya reglerna även om de strider mot gällande avtal med anvisade elleverantörer. Regeringen bedömer att nätkoncessionshavarna ofta kan antas ha goda möjligheter att omförhandla gällande avtal. Det kan dock inte uteslutas att det i något fall kan uppstå problem för nätkoncessionshavaren. En övergångsbestämmelse framstår därför som motiverad.

Nätkoncessionshavare bör alltså i vissa fall vara undantagna från skyldigheten att se till att den anvisade elleverantören åtagit sig att leverera el på skäliga villkor för att inte nätkoncessionshavaren ska tvingas att bryta mot redan ingångna avtal. Det finns alltså anledning att göra undantag för avtal som har ingåtts innan de nya bestämmelserna träder i kraft. Ett undantag bör gälla under avtalets återstående löptid vid ikraftträdandet.

Fakturering och annan information till kunderna

När det gäller frågan information till elanvändare med anvisade elavtal (avsnitt 5.1) bör hänsyn tas till att elleverantörerna kan behöva se över sina rutiner. De skyldigheter som följer direkt av de nya lagbestämmelserna är av sådan karaktär att företagen bör kunna anpassa sina rutiner till krav som träder i kraft den 1 april 2017.

När regeringen eller Energimarknadsinspektionen meddelar föreskrifter om fakturans innehåll med stöd av det nya normgivningsbemyndigandet (avsnitt 6) är det viktigt att elleverantörerna får möjlighet att anpassa sin fakturering i god tid före ikraftträdandet. Hänsyn bör tas till detta när föreskrifterna tas fram men det hindrar inte att normgivningsbemyndigandet i ellagen träder i kraft samtidigt som lagförslagets övriga bestämmelser.

9 Konsekvensanalys

Företagen på elmarknaden

Elleverantörer

I propositionen finns en rad förslag som rör elleverantörerna. Med elleverantör avses i ellagen (1997:857) den som yrkesmässigt levererar el som har producerats av leverantören själv eller någon annan. Några av förslagen gäller endast elleverantörer som har anvisats av en nätkoncessionshavare. I Sverige finns cirka 120 elleverantörer. Ungefär 90 av dessa är anvisade elleverantörer.

Regeringen föreslår att regeringen ska få meddela föreskrifter om att de priser som en anvisad elleverantör tillämpar för leverans till en elanvändare inte får överstiga vissa nivåer under en viss tid efter det att anvisning skett (avsnitt 4.3). Att ett normgivningsbemyndigande införs har taget för sig inte några särskilda konsekvenser för elleverantörerna. Det står klart att ytterligare utredning, inklusive en konsekvensanalys, krävs innan det kan bli aktuellt för regeringen att meddela föreskrifter enligt bemyndigandet. Utgångspunkten är dock att detta ska ske endast om de övriga åtgärder som föreslås i propositionen inte fullt ut får avsedd effekt.

En anvisad elleverantör är redan i dag skyldig att underrätta elanvändaren om leveransvillkoren. Enligt lagförslaget ska leverantören också vara skyldig att i underrättelsen ange att leveransavtalet är ett anvisat avtal (avsnitt 5.1). Vidare ska elleverantören minst en gång per kvartal informera om vilka andra avtalstyper som leverantören erbjuder och om var elanvändaren kan hitta information om priser och leveransvillkor som andra elleverantörer tillämpar. Det är frågan om information som elleverantörerna till största delen redan i dag har tagit fram. Det bör därför vara enkelt att göra de eventuella ändringar som krävs. Kvartalsinformationen kan skickas till kunderna i samband med fakturering.

Det föreslås också att ett anvisat avtal inte ska få ha en längre uppsägningstid än 14 dagar (avsnitt 5.2). Elleverantörerna tillämpar i de flesta fall redan i dag ingen eller en mycket kort uppsägningstid för kunder med anvisade avtal. Förslaget bedöms innebära marginellt ökade kostnader för en del av de anvisade leverantörerna.

Regeringen har för avsikt att med stöd av ett nytt normgivningsbemyndigande föreskriva att elleverantörens faktura ska innehålla uppgift om tillämpligt leveransavtal och var elanvändaren kan hitta information om avtalets innehåll (avsnitt 6). Föreskrifterna ska gälla alla elleverantörer. Regeringen avser också att föreskriva att anvisade elleverantörer ska vara skyldiga att i fakturan ange att leveransavtalet är ett anvisat avtal och vad ett sådant avtal är. Förslagen innebär en engångskostnad för elleverantörerna att justera sina faktureringsystem. Kostnaden uppskattas till 10 000–15 000 kronor per företag, förutsatt att elleverantören inte redan i dag har denna information på sina fakturor.

Regeringen föreslår att den anvisade elleverantören ska ha åtagit sig gentemot nätkoncessionshavaren att leverera el på skäliga villkor (avsnitt 4.2). Nätkoncessionshavaren blir alltså tvungen att kontrollera villkoren i de anvisade avtalen. Det är dock elleverantören som ska redovisa villkoren i samband med att leverantören ingår ett avtal med nätkoncessionshavaren. Kontrollen kommer att ske relativt sällan, och den kan inte tagen för sig antas medföra annat än marginella merkostnader för nätkoncessionshavaren.

Balansansvariga och elproducenter

Förslagen har inte några direkta konsekvenser för sådana balansansvariga och elproducenter som inte också är elleverantörer.

Elanvändarna

Målet med regeringens förslag är att öka kundaktiviteten och att minska antalet inaktiva kunder som får ett anvisat avtal. De kunder som byter till andra avtal kommer i de flesta fallen att få bättre villkor.

Myndigheter

Energimarknadsinspektionen

Regeringens förslag innebär ett något utökat tillsynsansvar för Energimarknadsinspektionen. Tillsynen kommer att omfatta nätkoncessionshavarnas skyldighet att anvisa en elleverantör som har åtagit sig att leverera på skäliga villkor (avsnitt 4.2). Vidare kommer Energimarknadsinspektionens tillsyn att omfatta de anvisade elleverantörernas särskilda skyldigheter (avsnitt 7). Regeringen bedömer att de uppgifter som detta innebär för Energimarknadsinspektionen inte föranleder något utökat resursbehov.

Sveriges Domstolar

Att Energimarknadsinspektionens tillsyn utökas kan eventuellt medföra att fler beslut i tillsynsärenden överklagas till de allmänna förvaltningsdomstolarna. Antalet överklaganden kan inte antas bli så stort att några ytterligare resurser behöver tillföras domstolarna.

Övriga konsekvenser

Förslagen i propositionen bedöms inte ha någon betydelse för den kommunala självstyrelsen, brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet, jämställdheten mellan kvinnor och män eller möjligheterna att uppnå de integrationspolitiska målen.

10 Författningskommentar

10.1 Förslaget till lag om ändring i ellagen (1997:857)

8 kap.

8 § Elanvändare som saknar *leveransavtal med en elleverantör* ska av berörd *nätkoncessionshavare* anvisas en elleverantör, som gentemot nätkoncessionshavaren har åtagit sig att *på skäliga villkor* leverera el till sådana elanvändare. *Metoderna för att utforma leveransvillkoren ska framgå av avtalet mellan nätkoncessionshavaren och elleverantören.*

Nätkoncessionshavaren ska utan dröjsmål underrätta elanvändaren om vilken elleverantör som anvisats, om innebörden av en sådan anvisning och om ellagens bestämmelser om byte av elleverantör.

Paragrafen motsvarar nuvarande 8 § första och andra styckena.

Första stycket ändras på så sätt att den elleverantör som nätkoncessionshavaren anvisar måste ha åtagit sig att leverera el på skäliga villkor. Skyldigheten omfattar samtliga leveransvillkor. Metoderna för att utforma leveransvillkoren ska framgå av avtalet mellan nätkoncessionshavaren och elleverantören. Det innebär bl.a. att frågan om hur det anvisade priset ska bestämmas måste regleras i det avtalet.

En naturlig utgångspunkt för en skälighetsbedömning är de leveransvillkor som är allmänt förekommande. Det är bara när ett anvisat elavtal innehåller villkor som på ett påtagligt sätt avviker från de villkor som förekommer på elmarknaden i övrigt som frågan uppkommer om villkoren kan vara oskäliga. Villkor är inte oskäliga endast av den anledningen att elpriset enligt det anvisade avtalet är högre än enligt andra förekommande avtal, men betydande prisskillnader måste gå att motivera på objektiva grunder, t.ex. att den anvisade elleverantören tar en större risk.

Bestämmelserna i första stycket riktar sig till nätkoncessionshavaren, som är skyldig att se till att den anvisade elleverantören åtagit sig att tillämpa skäliga villkor i förhållande till elanvändaren innan anvisning sker. Nätmyndigheten utövar tillsyn över att nätkoncessionshavaren följer bestämmelserna (12 kap. 1 § andra stycket).

Första stycket har utformats i linje med *Lagrådets* synpunkter.

Inga ändringar görs i *andra stycket*.

Nuvarande tredje stycket, som innehåller en s.k. upplysningsbestämelse, utgår.

Bestämmelserna som motsvarar nuvarande fjärde och femte styckena finns i 8 a och 8 e §§.

Övervägandena finns i avsnitt 4.2.

8 a § *Den anvisade elleverantören ska utan dröjsmål underrätta elanvändaren om de villkor för leveransen som elleverantören avser att tillämpa och om den dag då elleverantören avser att påbörja leveransen enligt avtalet. I underrättelsen ska det anges att avtalet är ett anvisat avtal.*

Ett anvisat avtal får inte ha en längre uppsägningstid än 14 dagar.

Paragrafen innehåller bestämmelser om det anvisade avtalet. Nuvarande 8 a § utgår (jfr 8 d och 8 e §§).

Första stycket motsvarar nuvarande 8 § fjärde stycket. I *första meningen*, som inte ändras i sak, anges att den anvisade elleverantören utan dröjsmål ska underrätta elanvändaren om de villkor för leveransen som elleverantören avser att tillämpa och om den dag då elleverantören avser att påbörja leveransen enligt avtalet.

Den omständigheten att nätkoncessionshavaren anvisar en elleverantör medför inte att det uppstår ett avtalsförhållande mellan den anvisade elleverantören och elanvändaren. En elanvändare som inte vill godta de erbjudna villkoren har möjlighet att, innan elanvändaren börjar ta ut el i uttagspunkten, antingen komma överens om ändrade villkor med den anvisade elleverantören eller teckna leveransavtal med en annan leverantör. Om elanvändaren däremot inte agerar utan börjar ta ut el i sin uttagspunkt från den dag som leveransen avses påbörjas får elanvändaren anses ha godtagit de erbjudna villkoren. En elanvändare som börjat ta ut el i uttagspunkten kan därefter på sedvanligt sätt säga upp leveransavtalet.

I *andra meningen*, som är ny, föreskrivs att det i underrättelsen till elanvändaren ska anges att avtalet är ett anvisat avtal. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.

I *andra stycket* finns en ny bestämmelse om uppsägningstid. Ett anvisat avtal får inte ha en längre uppsägningstid än 14 dagar från det att elanvändaren har underrättat den anvisade elleverantören. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.

8 b § *Regeringen får meddela föreskrifter om att de priser som en anvisad elleverantör tillämpar för leverans till en elanvändare enligt 8 § inte får överstiga vissa nivåer under en viss tid efter det att anvisning skett.*

Bestämmelsen är ny och innehåller ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om att de priser som en anvisad elleverantör tillämpar för leverans till en elanvändare inte får överstiga vissa nivåer under en viss tid efter det att anvisning skett.

Övervägandena finns i avsnitt 4.3.

8 c § *En anvisad elleverantör ska minst en gång per kvartal särskilt lämna följande information till elanvändare med anvisat avtal:*

1. en redogörelse för vilka avtalstyper som elleverantören erbjuder samt uppgift om priser och leveransvillkor, och

2. uppgift om var elanvändaren, oberoende av elleverantören, kan hitta information om priser och leveransvillkor som andra elleverantörer tillämpar för leverans av el till elanvändare.

Paragrafen innehåller nya bestämmelser om skyldighet för den anvisade elleverantören att särskilt informera elanvändare med anvisade avtal om priser och leveransvillkor. Informationen ska lämnas minst en gång per kvartal. Bortsett från att informationen ska lämnas särskilt, alltså inte på exempelvis en faktura, finns det inget krav att den ska skickas till elanvändaren i en viss form eller ordning. Informationen kan lämnas i samband med fakturering. Om elanvändaren har begärt fakturering i elektronisk form, kan även den särskilda informationen översändas på det sättet.

Enligt *första punkten* ska elleverantören lämna en redogörelse för vilka avtalstyper som elleverantören erbjuder samt uppgift om priser och leveransvillkor. En sådan redogörelse behöver inte vara uttömmande. Det är tillräckligt att mottagaren får en klar bild av det utbud som finns och en hänvisning till var det går att hitta mer information.

I *andra punkten* föreskrivs att elleverantören ska lämna uppgift om var elanvändaren, oberoende av elleverantören, kan hitta information om priser och leveransvillkor som andra elleverantörer tillämpar för leverans av el till elanvändare. Det mest näraliggande sättet att göra detta är att lämna information om oberoende prisjämförelsesajter, exempelvis elpriskollen.se. Elleverantören är inte skyldig att anpassa informationen till olika kundkategorier. Det är naturligt att utgå från sådan information som är användbar för elanvändare som är konsumenter.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* synpunkter. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.

8 d § *Nätkoncessionshavaren ska anvisa en elleverantör för en elanvändare trots att elanvändaren har ett leveransavtal med en elleverantör, om elanvändaren har förbrukat el som inte har levererats enligt ett leveransavtal med en elleverantör som är leveransskyldig enligt 5 § och elanvändaren inte har anvisats en ny elleverantör enligt 8 §. Anvisningen ska avse den tid som elanvändaren har saknat ett leveransavtal.*

Paragrafen innehåller en regel som i dag kommer till uttryck i 8 a §. Av den paragrafen framgår bl.a. att en elanvändare som har saknat leveransavtal med en leveransskyldig elleverantör ska betala för förbrukningen av el till en elleverantör som anvisas av nätkoncessionshavaren. Bestämmelsen är tillämplig när elanvändaren ingått ett leveransavtal efter det att el har förbrukats utan avtal. Nätkoncessionshavaren ska i det läget inte anvisa någon elleverantör enligt 8 § första stycket.

Den elleverantör som anvisas enligt paragrafen ska inte leverera någon el till elanvändaren med anledning av anvisningen. Elanvändaren är skyldig att betala den anvisade elleverantören för den el som har förbrukats utan avtal (8 e §). Syftet med bestämmelsen är att se till att det finns en balansansvarig för uttagspunkten även för den tid då det inte har funnits någon leveransskyldig elleverantör (se prop. 2008/09:168 s. 32). Genom hänvisningen till 5 § preciseras när el ska anses ha levererats enligt ett leveransavtal.

Bestämmelserna om anvisning av elleverantör för en elanvändare som har förbrukat el utan leveransavtal och elanvändarens betalningsskyldighet förtydligas på inrådan av *Lagrådet* utan att ändras i sak.

8 e § *En elanvändare som har förbrukat el som inte har levererats enligt ett leveransavtal med en elleverantör som är leveransskyldig enligt 5 § ska betala för elen till den elleverantör som elanvändaren anvisas enligt 8 eller 8 d § och enligt de villkor som leverantören tillämpar.*

Paragrafen svarar i sak mot det som föreskrivs om elanvändarens betalningsskyldighet i nuvarande 8 § femte stycket och 8 a §.

Genom paragrafen regleras elanvändarens skyldighet att betala för sin förbrukning under en tidsperiod då elanvändaren saknar ett leveransavtal som reglerar betalningen. Betalningsskyldigheten grundas då i stället på

paragrafen. Betalning ska ske till den elleverantör som har anvisas enligt 8 eller 8 d § och enligt de villkor som leverantören tillämpar.

Bestämmelserna om elanvändarens betalningsskyldighet förtydligas på inrådan av *Lagrådet*.

16 § En elleverantörs faktura till en elanvändare ska vara tydlig.

Fakturan ska innehålla information om den uppmätta förbrukningen och de aktuella elpriser som fakturan grundas på.

Om leveransavtalet förutsätter att mängden överförd el mäts per timme, får informationen göras tillgänglig via elleverantörens webbplats. Fakturan ska då innehålla uppgift om var elanvändaren kan hitta informationen.

Paragrafen överensstämmer i sak med nuvarande 16 § första och andra styckena. Följande språkliga och redaktionella ändringar görs.

Nuvarande första stycket delas upp i *första och andra styckena*. Även lydelsen justeras.

Tredje stycket motsvarar nuvarande andra stycket. *Andra meningen* förtydligas på inrådan av *Lagrådet*.

17 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om vilken information en elleverantörs faktura ska innehålla.

I paragrafen finns ett nytt bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om vad en elleverantörs faktura ska innehålla. Vid subdelegation är utgångspunkten att regeringen ska ge föreskriftsrätten till Energimarknadsinspektionen.

Exempel på sådant som kan regleras i föreskrifter som meddelas med stöd av paragrafen är krav att fakturan ska innehålla uppgift om tillämpligt avtal och om var elanvändaren kan hitta information om avtalets innehåll.

Övervägandena finns i avsnitt 6.

18 § En elleverantör ska fakturera elanvändaren åtminstone varje kvartal.

Elleverantören ska erbjuda elanvändaren fakturor i elektronisk form.

Paragrafen överensstämmer i sak med nuvarande 16 § tredje och fjärde styckena. *Andra stycket* har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

12 kap.

1 § Den eller de myndigheter som regeringen bestämmer utövar tillsyn över att denna lag och föreskrifter eller villkor som har meddelats i anslutning till lagen följs när det gäller frågor om elsäkerhet och driftsäkerheten hos det nationella elsystemet.

I övrigt utövar nätmyndigheten tillsyn över att lagen och föreskrifter och villkor som har meddelats i anslutning till lagen följs. Tillsynen omfattar inte bestämmelserna i 7 och 10 kap. samt 11 kap. 1–12 §§ och inte heller att elleverantörerna följer sina skyldigheter enligt 8 kap. 1–4 §§, 5 § första och andra styckena, 6, 7, 9 och 11 a §§.

Nätmyndigheten är tillsynsmyndighet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 714/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde

Ändringarna i *första stycket* är av redaktionell karaktär.

Andra stycket motsvarar nuvarande andra och tredje styckena. En ändring i sak görs i *andra meningen*, som motsvarar nuvarande tredje stycket. Nätmyndighetens tillsyn utökas till av avse även att elleverantörerna följer sina skyldigheter enligt bestämmelserna om anvisning av elleverantör till elanvändare som saknar leveransavtal.

Tredje stycket överensstämmer med nuvarande fjärde stycket.

Övervägandena finns i avsnitt 7.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2017.

2. Om en nätkoncessionshavare före ikraftträdandet har ingått ett avtal med en elleverantör, som i avtalet har åtagit sig att leverera el till elanvändare som saknar elleverantör, gäller inte skyldigheterna enligt 8 kap. 8 § första stycket för nätkoncessionshavaren under den löptid som återstår av avtalet vid ikraftträdandet. För nätkoncessionshavaren ska i stället 8 kap. 8 § första stycket i den äldre lydelsen gälla.

Lagändringarna träder i kraft den 1 april 2017 (*punkten 1*).

Utgångspunkten är att den nya skyldigheten för nätkoncessionshavarna att se till att anvisade elleverantörer har åtagit sig att leverera el på skäliga villkor ska gälla när en nätkoncessionshavare anvisar en elanvändare en elleverantör från och med dagen för ikraftträdandet. Det kan dock inträffa att ett avtal, som har ingåtts tidigare, mellan en nätkoncessionshavare och en elleverantör fortfarande gäller vid ikraftträdandet. Nätkoncessionshavaren omfattas i sådant fall inte av den nya skyldigheten under avtalets återstående löptid (*punkten 2*).

Övergångsbestämmelsen har tillkommit med hänsyn till vad *Lagrådet* anför i sitt yttrande. Övervägandena finns i avsnitt 8.

10.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2016:733) om ändring i ellagen (1997:857)

12 kap.

1 § Den eller de myndigheter som regeringen bestämmer utövar tillsyn över att denna lag och föreskrifter eller villkor som har meddelats i anslutning till lagen följs när det gäller frågor om driftsäkerheten hos det nationella elsystemet.

I övrigt utövar nätmyndigheten tillsyn över att lagen och föreskrifter och villkor som har meddelats i anslutning till lagen följs. Tillsynen omfattar inte bestämmelserna i 7 och 10 kap. samt 11 kap. 1–12 §§ och inte heller att elleverantörerna följer sina skyldigheter enligt 8 kap. 1–4 §§, 5 § första och andra styckena, 6, 7, 9 och 11 a §§.

Nätmyndigheten är tillsynsmyndighet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 714/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel och om upphävande av förordning (EG) nr 1228/2003.

Prop. 2016/17:13 Riksdagen har antagit regeringens förslag till elsäkerhetslag där nya bestämmelser om elinstallationsarbete ingår tillsammans med de nuvarande bestämmelserna om elsäkerhet i 9 kap. ellagen och bestämmelserna om skadestånd i 10 kap. 1–8 §§ ellagen (prop. 2015/16:163).

Den nya elsäkerhetslagen (2016:732) träder i kraft den 1 juli 2017. Samtidigt får paragrafen en ny lydelse med anledning av att det inte längre finns bestämmelser om elsäkerhet i ellagen.

I denna ändringslag görs i sak samma ändring som i lagen om ändring i ellagen (se avsnitt 10.1).

Sammanfattning av rapporten Systemet med anvisad elhandlare

Energimarknadsinspektionens rapport (EI R2012:07)

Sammanfattning och slutsatser

EI har på regeringens uppdrag redovisat och analyserat ett antal åtgärder för att komma tillrätta med de oönskade effekter som dagens system med anvisningsavtal medför. För att kunna bedöma behovet av förändringar av dagens system inleds rapporten med en beskrivning av hur systemet fungerar samt hur prisutvecklingen för de anvisade avtalen har sett ut.

Systemet med anvisad elhandlare infördes för att säkerställa att alla kunder får el

Elkunder i Sverige har sedan 1996 fritt kunnat välja vilken elhandlare de vill köpa sin el från. Om en kund inte tecknar avtal med en elhandlare så är nätägaren enligt ellagen skyldig att anvisa en elhandlare till kunden. Avtalet brukar benämnas *anvisningsavtal* alternativt *tillsvidareprisavtal*. Så som systemet är utformat så sätter elhandlaren priset fritt, men är också skyldig att informera kunden om villkoren för avtalet.

Det huvudsakliga syftet med systemet med anvisad elhandlare är att tillförsäkra alla kunder el – även de som saknar avtal med en elhandlare – samt att de kunder som saknar avtal med en elhandlare också betalar för den el de använder.

Allt fler kunder väljer aktivt bort anvisningsavtalen

En miljon elkunder i Sverige har inte gjort ett aktivt val av elavtal och betalar därför ett anvisat pris för sin elanvändning. Andelen inaktiva kunder har visserligen sjunkit kraftigt sedan början av 2000-talet, men nu har andelen stabiliserats på runt tjugo procent av kundkollektivet. De kunder som ligger kvar på ett anvisningsavtal är i huvudsak kunder med förhållandevis låg förbrukning. Många av de anvisade kunderna överger förhållandevis snabbt anvisningsavtalet för att teckna ett annat avtal.

... men de inaktiva kunderna betalar ett allt högre pris

Samtidigt som vi ser att allt färre kunder betalar ett anvisat pris så kan man konstatera att prisskillnaden mellan anvisningsavtal och övriga prisavtal stiger. Under 2011 låg de anvisade priserna i genomsnitt drygt 30 öre per kWh över de rörliga priserna. Årskostnaden för en lägenhetskund med anvisningsavtal blev i genomsnitt drygt 600 kronor högre än för en kund som valt ett avtal om rörligt pris. För en något större kund (5 000 kWh/år) var motsvarande skillnad drygt 1 800 kronor.

EI har både inom det nordiska samarbetet samt inom det europeiska samarbetet tagit fram rekommendationer som innebär att elhandlare bör ansvara för de kontakter med kunder som avser produkter och tjänster på den fria marknaden, det vill säga alla typer av elavtal. Elhandlaren bör också vara kundens huvudsakliga kontaktpunkt när kunden byter elhandlare eller flyttar.

Den viktiga skillnaden mot dagens system är att kunden inte längre kan vara passiv genom att låta bli att kontakta en elhandlare vilket i dagens system är huvudorsaken till att kunder blir placerad på anvisningsavtal. Den nya marknadsmodellen, som på engelska brukar benämnas som en *Supplier Centric Model*, kommer enligt EI:s bedömning att innebära en kraftig minskning av andelen kunder som har anvisningsavtal. Målet är att modellen är på plats i Norden 2015.

Förbättrad information till de inaktiva kunderna bidrar till att fler tecknar elavtal

I väntan på att den nya marknadsmodellen träder ikraft finns det ett behov att stärka de inaktiva elkundernas ställning på elmarknaden. Det behövs drivkrafter på elmarknaden som får elhandlarna att mer aktivt arbeta för att kunderna ska röra sig bort från anvisningsavtalen. Konsumentverket har tidigare konstaterat att konsumenter på elmarknaden upplever att det är svårt att jämföra olika erbjudanden på elmarknaden. Verket har också konstaterat att det finns brister i informationen till nyinflyttade lägenhetsinnehavare, det vill säga den kundgrupp som i högst grad inte gör ett aktivt val av elavtal och därmed betalar ett anvisat pris.

För att öka medvetenheten hos de inaktiva kunderna, underlätta för dem att göra rationella val och säkerställa att alla får liktydig information gällande anvisningsavtal föreslår EI en skärpning av ellagens krav på den anvisade elhandlarens information till anvisade kunder.

För att minska risken för att kunderna ska förväxla anvisningsavtalen med andra avtal föreslår EI vidare en bestämmelse i ellagen om att marknadens aktörer ska använda benämningen *anvisningsavtal* på fakturan och i övrig kommunikation med kunderna.

Kunder som aktivt tecknat ett avtal ska inte kunna återvisas till ett anvisningsavtal

Det förekommer att aktiva kunder vars tidsbestämda fastprisavtal löpt ut anvisas till ett anvisningsavtal. Detta är olyckligt för kunden eftersom det anvisade priset i regel är betydligt högre än elhandlarens övriga priser.

För att undvika detta avser EI, genom överläggningar med branschorganisationen Svensk Energi, Konsumentverket och Konsumenternas Energimarknadsbyrå, verka för en branschgemensam överenskommelse om att elhandlare inte ska ge kunder som en gång tecknat ett avtal med elhandlaren ett anvisningsavtal. EI vill i sammanhanget betona vikten av att en överenskommelse av det här slaget omfattar alla marknadens aktörer för att få önskad verkan. Om en överenskommelse inte kommer till stånd bör lagstiftning övervägas.

En av de bidragande orsakerna till att priset på anvisningsavtal är betydligt högre än elhandlarnas ordinarie prisavtal är att det inte finns någon reell konkurrens mellan elhandlarna då nätägaren utser vem som ska vara anvisad elhandlare. Då det saknas bestämmelser som reglerar hur nätägarna ska utse den anvisade elhandlaren finns det heller ingen skyldighet för nätägarna att utse den elhandlare som erbjuder kunderna lägsta möjliga pris.

EI har analyserat möjligheterna till upphandling av tjänsten som anvisad elhandlare i konkurrens för att på så sätt pressa de anvisade priserna. En sådan upphandling skulle då utformas så att elhandlarna lämnar anbud om ett påslag på börsens spotpris. Upphandling skulle på så sätt skapa en konkurrens om marginalen för de passiva kunderna.

Fördelen med upphandlingsförfarandet är att det är ett konkurrensneutralt sätt att lösa problemet med de anvisade priserna samtidigt som det minimerar interventionen på marknaden. Flera tidigare utredningar indikerar dock att de administrativa kostnaderna för upphandlingen sannolikt överstiger fördelarna. Efter att ha fört en dialog med såväl kundrepresentanter, andra myndigheter och elbranschen ser EI inget skäl att ifrågasätta bedömningen att en upphandling av tjänsten som anvisad elhandlare helt enkelt blir för dyr, vilket i slutändan drabbar kunderna genom högre priser. Mot bakgrund av detta avråder EI från att införa regler som innebär att tjänsten som anvisad elhandlare ska upphandlas i konkurrens.

... men en reglering av anvisningsprocessen kan bidra till pressade priser

Ett sätt att öppna upp för fler aktörer att bli anvisade elhandlare, och därigenom skapa konkurrens som bidrar till sänkta anvisade priser, är att införa regler i ellagen som innebär att nätägaren ska utse den anvisade elhandlaren på ett öppet, icke-diskriminerande och marknadsorienterat sätt.

En reglering liknande den som beskrivs ovan finns redan i ellagen när det gäller nätägarens anskaffande av el för att täcka nätförluster. Denna reglering innebär att nätägaren måste anskaffa el för att täcka nätförluster på ett öppet, icke-diskriminerande och marknadsorienterat sätt.

EI bedömer att en reglering av anvisningsprocessen är effektivt sätt att stärka konkurrensen på elmarknaden och samtidigt minska prisskillnaden mellan de avtalsformer som tas upp i denna rapport. EI föreslår därför att denna åtgärd införs. EI föreslår vidare att efterlevnaden av ett sådant system omfattas av myndighetens tillsyn.

Reglering av själva avtalsformen låter sig svårligen göras

En åtgärd för att minska prisskillnaderna mellan inaktiva och aktiva kunder är att införa regler som tvingar elhandlarna att ge sina ordinarie rörliga prisavtal till de anvisade kunderna.

Fördelen med en reglering av detta slag är att prisskillnaderna mellan de inaktiva kunderna och de kunder som aktivt valt rörligt pris avskaffas. En sådan reglering kan dock vara ytterst svår att genomföra i praktiken. Ett problem skulle vara att definiera elhandlarnas ordinarie rörliga prisavtal. Minsta otydlighet om detta riskerar att medföra att andra avtals typer än företagets ordinarie rörliga prisavtal tillämpas på anvisnings-

kunder, vilket skulle rendera i att regleringen förlorar sin verkan. Det kan också konstateras att en reglering av det här slaget skulle vara ett främmande institut på den svenska elhandelsmarknaden, som i övrigt är en konkurrensutsatt marknad där elhandlarna själva definierar avtalen till sina kunder. Mot bakgrund av de betydande svårigheter som är förknippade med en reglering av avtalsform avråder EI från att införa denna åtgärd.

Prisreglering riskerar att sätta konkurrensen ur spel

Den mest direkta åtgärden för att uppnå en sänkning av de anvisade priserna är att reglera nivån på de anvisade priserna. Ett förhållandevis okomplicerat sätt att reglera det anvisade priset är att utgå från priset på Nord Pool Spot och därefter reglera hur stort påslag elhandlarna har rätt att göra.

Fördelen ur ett kundperspektiv med att införa ett reglerat anvisat pris är att prisnivån för många av de inaktiva kunderna skulle sjunka. En prisreglering av det här slaget skulle medföra att de anvisade priserna jämnas ut över landet och att de allra dyraste anvisade priserna inte längre får förekomma.

Att införa en prisreglering är förknippat med en del risker och svårigheter. En svårighet med att införa en prisreglering är att bestämma en lämplig nivå för det reglerade priset. Om priset sätts för lågt sätts konkurrensen på marknaden ur spel genom att de anvisade elhandlarna får en konkurrensnackdel jämfört med elhandlare som inte är anvisade elhandlare. Ett för lågt pris riskerar också medföra att nätägarna får svårt att hitta elhandlare som är villiga att ta rollen som anvisad elhandlare. Om det reglerade anvisningspriset sätts för högt går själva syftet med prisregleringen förlorat. Ett för högt pris riskerar också att sätta konkurrensen ur spel då de anvisade elhandlarna får en konkurrensfördel mot andra elhandlare. Vidare kan det konstateras att de europeiska tillsynsmyndigheternas samarbetsorganisationen (CEER) vid ett flertal tillfällen slagit fast att prisreglering på slutkundsmarknaden för el inte bör förekomma. Mot bakgrund av de svårigheter och risker som EI ser med en prisreglering vill EI i dagsläget inte rekommendera att en reglering för de anvisade priserna införs.

Kortsiktiga lösningar minskar kundernas drivkrafter att vara aktiva och bör undvikas

EI vill med de åtgärder som föreslås i rapporten öka aktiviteten, minska antalet kunder med anvisningsavtal och bidra till en sänkning av de anvisade priserna. EI har i möjligaste mån undvikit att föreslå kortsiktiga lösningar med oproportionerligt höga kostnader som om några år har tjänat ut sitt syfte när den nordiska slutkundsmarknaden är på plats.

EI vill också framhålla vikten av att villkoren för de passiva kunderna inte utformas så att de helt tar bort drivkrafterna för kunderna att vara aktiva. De passiva kundernas intressen måste vägas mot drivkrafterna för en väl fungerande marknad. Det bör därför inte betraktas som enbart negativt att de kunder som aktivt jämför priser och letar efter förmånliga avtal erhåller ett lägre pris än de kunder som inte gör det.

Lagförslaget i rapporten Systemet med anvisad elhandlare

Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

Häri genom föreskrivs i fråga om ellagen (1997:857)

dels att 8 kap. 8 § och 12 kap 1 § ska ha följande lydelse,
dels att det i lagen ska införas två nya paragrafer, 8 kap. 8 b § och 8 kap 8 c § av följande lydelse.

8 kap. 8 § ellagen

Nuvarande lydelse

Elanvändare som saknar elleverantör ska av berörd innehavare av nätkoncession anvisas en elleverantör, som gentemot nätkoncessionshavaren har åtagit sig att leverera el till sådana elanvändare.

Nätkoncessionshavaren ska utan dröjsmål underrätta elanvändaren om vilken elleverantör som anvisats, om innebörden av en sådan anvisning och om ellagens bestämmelser om byte av elleverantör.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om vad underrättelsen i andra stycket ska innehålla.

Den anvisade elleverantören ska utan dröjsmål underrätta elanvändaren om de villkor för leveransen som elleverantören avser att tillämpa och om den dag då elleverantören avser att påbörja leveransen enligt avtalet.

För förbrukningen av den el som inte levererats enligt ett leveransavtal med en elleverantör, som är leveransskyldig enligt 5 §, ska elanvändaren betala till den anvisade elleverantören enligt de villkor som denne tillämpar. Lag (2009:580).

Föreslagen lydelse

Elanvändare som saknar elleverantör ska av berörd innehavare av nätkoncession anvisas en elleverantör, som gentemot nätkoncessionshavaren har åtagit sig att leverera el till sådana elanvändare.

Nätkoncessionshavaren ska utse den anvisade elleverantören på ett öppet, icke-diskriminerande och marknadsorienterat sätt. Den anvisade elleverantören ska utses för en period om högst 2 år.

Elanvändare som anvisats en elleverantör har rätt att byta elleverantör senast en månad från det att elanvändaren meddelat den anvisade elleverantören.

8 kap. 8 b § ellagen

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Nätkoncessionshavaren ska utan dröjsmål underrätta elanvändaren om vilken elleverantör som anvisats, om innebörden av en sådan anvisning och om ellagens bestämmelser om byte av elleverantör.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om vad underrättelsen i *första stycket* ska innehålla.

Den anvisade elleverantören ska utan dröjsmål underrätta elanvändaren om de villkor för leveransen som elleverantören avser att tillämpa och om den dag då elleverantören avser att påbörja leveransen enligt avtalet. *Av underrättelsen samt av varje faktura ska framgå att det är ett anvisningsavtal.*

För förbrukningen av den el som inte levererats enligt ett leveransavtal med en elleverantör, som är leveransskyldig enligt 5 §, ska elanvändaren betala till den anvisade elleverantören enligt de villkor som denne tillämpar.

8 kap. 8 c § ellagen

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

En anvisad elleverantör ska minst en gång per kvartal sända särskild information till elanvändare med anvisningsavtal.

Informationen enligt första stycket ska innehålla

1. En redogörelse för vilka avtalstyper elleverantören erbjuder samt leveransvillkor och priser för dessa.

2. En hänvisning till nätmyndighetens webbplats; elpriskollen.se

Tillsynen över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas, såvitt avser frågor om elsäkerhet och driftsäkerheten hos det nationella elsystemet, av den eller de myndigheter som regeringen bestämmer.

Tillsynen i övrigt över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas av nätmyndigheten.

Tillsynen enligt andra stycket omfattar inte bestämmelserna i 7 och 10 kap. samt 11 kap. 1–12 §§ och inte heller efterlevnaden av elleverantörernas skyldigheter enligt 8 kap. 1–4 §§, 5 § första och andra styckena och 6–11 a §§.

Nätmyndigheten är tillsynsmyndighet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 714/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel och om upphävande av förordning (EG) nr 1228/2003.

Tillsynen över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas, såvitt avser frågor om elsäkerhet och driftsäkerheten hos det nationella elsystemet, av den eller de myndigheter som regeringen bestämmer.

Tillsynen i övrigt över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas av nätmyndigheten.

Tillsynen enligt andra stycket omfattar inte bestämmelserna i 7 och 10 kap. samt 11 kap. 1–12 §§ och inte heller efterlevnaden av elleverantörernas skyldigheter enligt 8 kap. 1–4 §§, 5 § första och andra styckena och 6-7§§, 8 a § och 9–11 a §§.

Nätmyndigheten är tillsynsmyndighet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 714/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel och om upphävande av förordning (EG) nr 1228/2003.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2014.

Förteckning över remissinstanserna för rapporten Systemet med anvisad elhandlare

Kammarrätten i Jönköping, Förvaltningsrätten i Linköping, Domstolsverket, Konkurrensverket, Affärsverket svenska kraftnät, Elsäkerhetsverket, Statens energimyndighet, Konsumentverket, Post- och telestyrelsen, Allmänna reklamationsnämnden, Sveriges kommuner och landsting, Regelrådet, Svenskt näringsliv, Svensk energi, Fastighetsägarna Sverige, Konsumenternas energimarknadsbyrå, Oberoende elhandlare, Sveriges allmännyttiga Bostadsbolag, Sveriges konsumenter, Sveriges Bostadsrättscentrum AB, Villaägarnas riksförbund, Svensk Elbrukarförening och Lantbrukarnas riksförbund.

Dessutom har E.ON Försäljning Sverige AB, Energibolaget i Sverige AB, Hyresgästföreningen och Vattenfall AB inkommit med yttrande.

Sammanfattning av rapporten Enklare faktura

Energimarknadsinspektionens rapport (Ei R2014:13)

Det är viktigt att de kunder som bestämmer sig för att vara aktiva på elmarknaden ges den information de behöver för att ha förutsättningar för att fatta bra beslut. Det är också viktigt att kunden känner förtroende för marknaden och dess aktörer så att det finns en vilja att vara aktiv.

Det grundläggande syftet med en elfaktura är att debitera kunden för elkostnaden. Även om fakturan inte primärt är en informationskanal fungerar den till viss del så idag. Det finns redan idag regler som elhandels- och nätföretagen behöver ta hänsyn till vid utformningen av fakturan. Allmänna regler för fakturor återfinns i aktiebolagslagen (2005:551), bokföringslagen (1999:1078) och mervärdesskattelagen (1994:200). Utöver detta finns det i ellagstiftningen särskilda krav på att det på eller i samband med elhandelsfakturan ska finnas information om elens ursprung och information till konsumenter om deras rättigheter.

Informationskrav på elhandelsfakturan kan underlätta aktivitet

En faktura är en handling som kunden får i samband med att denne ska betala för sin förbrukning. Vid det tillfället kan kunden vara som mest angelägen att agera på elmarknaden. Viljan att agera kan bero på kostnaden, konsumtionen, elens ursprung eller annat. Den information som finns på fakturan ska därför vara sådan att det blir enkelt för kunderna att agera. Den kundaktivitet som Ei avser är byte av elavtal eller byte av elhandlare.

Ei har tidigare lämnat ett förslag på att det ska införas en s.k. elhandlarcentrisk modell. Många ser detta förslag, som innebär att det är elhandlaren som är den part som alltid ska fakturera kunderna för såväl elhandels- som elnätskostnader, som ett sannolikt och önskvärt framtidsscenario. Mot denna bakgrund har Ei gjort den bedömningen att det är olyckligt att lägga fokus på elnätsfakturan och att genomföra förändringar på en faktura som inom en relativt snar framtid kan komma att försvinna i dess nuvarande form. Den del av elmarknaden som kunden kan välja att vara aktiv på är dessutom elhandelssidan. Ei:s förslag omfattar därför endast elhandelsfakturor.

Avtalets namn och övrig väsentlig information ska finnas med på fakturan

För att kunna agera på elmarknaden måste kunderna veta vad de har för avtal och vad det egna elavtalet heter. På det sättet kan de hitta information om det egna avtalet på elhandlaren webbplats och läsa om villkoren. Kunderna kan ha fått ett skriftligt avtal där avtalets namn framgår, det finns dock ingen skyldighet för elhandlarna att särskilt ange denna information på fakturorna. Ei har granskat fakturor från ett antal olika aktörer under utredningens gång och kan konstatera att avtalets namn

inte alltid framgår på ett tydligt sätt. Utan kännedom om avtalets namn saknar kunderna den information som krävs för att ta reda på grundläggande villkor om det egna avtalet utan att gå tillbaka till själva elhandelsavtalet. Det är enligt kundföreträdare inte alltid kunden har tillgång till villkoren för sitt avtal och om namnet på fakturan inte överensstämmer med namnet i avtalet har de svårt att hitta rätt information. Avtalets namn bör därför framgå på fakturan.

Kunder med anvisningsavtal behöver särskild information

Den kundgrupp som förlorar mest på att inte vara aktiva är de kunder som har ett s.k. anvisat avtal. De betalar i genomsnitt avsevärt mycket mer än de kunder som har gjort ett aktivt val. Ei har tidigare uppskattat att denna kundgrupp under 2013 förlorat 1,3 miljarder kronor på att inte byta avtal. Det är därför mycket angeläget att dessa kunder får bättre information om att de har ett oförmånligt avtal.

Aktörerna har tidigare använt olika benämningar för denna typ av avtal, som t.ex. tillsvidarepris, normalpris och standardavtal. Elhandelsbranschen har inom ramen för branschorganisationen Svensk Energi under 2014 ingått en överenskommelse som syftar till att på frivillig väg få till stånd att det ska framgå av avtalets namn att kunden har ett anvisat avtal. Branschen har tagit fram en rekommendation om att använda begreppen anvisat avtal med anvisat pris för det avtal som anvisade kunder får. För kunderna kommer detta att öka medvetenheten om att de faktiskt har ett sådant avtal. Branschens rekommendation är frivillig och det kan komma aktörer som väljer andra benämningar. Det bör därför ställas krav på att det av fakturan ska framgå att dessa kunder har ett anvisat avtal och att dessa avtal alltid ska benämnas anvisat avtal.

Övrig väsentlig information ska framgå av fakturan och innehållet i denna information bör närmare regleras i föreskrifter

Det finns annan väsentlig information som kan vara viktig för att kunderna ska kunna vara aktiva på marknaden. Sådan väsentlig information bör kunden få tillgång till på ett enkelt sätt via fakturan. Det finns ett antal uppgifter som såväl bransch- samt kundföreträdare föreslagit som kan utgöra sådan väsentlig information. Det är t.ex. uppgifter om anläggningens identitet och områdesidentitet, uppgifter om avtalets bindningstid, uppsägningstid samt omfattningen och villkoren för eventuella brytkostnader. Vidare kan kunder med anvisat avtal ha behov av särskild information som rör villkoren för det anvisade avtalet samt information om elagens bestämmelser om byte.

Den närmare reglering av vad som avses med övrig väsentlig information görs bäst i föreskrifter. Ei föreslår därför att det ges ett bemyndigande till Ei att utfärda sådana föreskrifter.

Ei lämnar inte förslag rörande hur informationen ska presenteras

Av uppdraget framgår att Ei, förutom att ge förslag på vilken information en faktura ska innehålla, även ska beskriva hur informationen ska presenteras. Det finns idag inte något regelverk som särskilt anger hur informationen ska presenteras på fakturan, förutom den del som avser redovisning av elens ursprung. Enligt den nya bestämmelsen i 8 kap. 16 § ella-

gen, som trädde i kraft den 1 juni 2014, framgår att elhandelsfakturan ska vara tydlig.

Ei har analyserat för- och nackdelar med att ställa krav på hur informationen ska presenteras på fakturan. Från EU-kommissionen finns ett förslag på en särskilt viktig information ska samlas i en ruta på fakturan.

En del kundföreträdare har framfört att man gärna ser att även format samt placering av information bör finnas med i ett framtida regelverk. Andra har sagt att det viktigaste är att informationen framgår på ett tydligt och enkelt sätt så att kunden kan förstå sin faktura och tillämpa informationen. Branschföreträdare har uttryckt ett starkt motstånd mot någon reglering av format, införande av en ny ruta eller annat som påverkar fakturans utseende. Vidare har samtal med branschföreträdare samt företrädare för experter på att utforma fakturor visat att denna typ av reglering kan vara kostnadsdrivande.

I och med den nya bestämmelsen i ellagen, som anger att en elhandelsfaktura ska vara tydlig, får kunden rätt att klaga på otydliga fakturor. Det finns därför inte skäl att föreslå särskilda bestämmelser för hur informationen presenteras på fakturan, särskilt med tanke på att sådana krav skulle kunna bli kostnadsdrivande.

Branschen bör utveckla praxis för gemensamma begrepp

Många av såväl kund- som branschföreträdarna har lyft fram behovet av att ha en så enhetlig terminologi som möjligt på elmarknaden. Ett sådant initiativ rör anvisade avtal där nu branschen enats om att använda samma begrepp för att förenkla för kunden. Det finns en tendens att elhandlarna använder olika begrepp och kallar t.ex. kostnadsdelarna på fakturan för olika namn. Branschorganisationen Svensk Energi genomförde i början av 2000-talet en så kallad kundoffensiv. En del av denna offensiv rörde terminologin i avtal och på fakturan. Detta har lyfts fram som ett bra exempel under projektet. Ei anser att det vore bra om man använde sig av samma begrepp på elmarknaden och på fakturorna eftersom det är en viktig fråga för kundernas förtroende för elmarknaden. Ei uppmanar därför branschen att arbeta vidare med denna fråga.

Lagförslaget i rapporten Enklare faktura

Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs i fråga om ellagen (1997:857) att det i lagen införs en ny paragraf 8 kap. 17 §.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap 17 §

En elleverantör ska på fakturor till elanvändare ange uppgift om avtalets namn och övrig väsentlig information om avtalet. Om fakturan avser ett anvisat avtal enligt 8 kap. 8§ första stycket ska avtalet benämnas anvisat avtal.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om vad som avses med väsentlig information enligt första stycket.

Denna lag träder i kraft den xx

Förteckning över remissinstanserna för rapporten Enklare faktura

Riksrevisionen, Kammarrätten i Jönköping, Hovrätten för Västra Sverige, Förvaltningsrätten i Linköping, Nacka tingsrätt, Kommerskollegium, Konkurrensverket, Affärsverket svenska kraftnät, Elsäkerhetsverket, Statens energimyndighet, Konsumentverket, Post- och telestyrelsen, Finansinspektionen, Ekonomihögskolan vid Lunds universitet, Handelshögskolan i Göteborg, Kungliga Tekniska Högskolan, Uppsala universitet (Juridiska fakultetsnämnden), Handelshögskolan i Stockholm, Regelrådet, Sveriges kommuner och landsting, Svenskt näringsliv, SKGS, Svensk energi, Fastighetsägarna Sverige, Hyresgästföreningen, Konsumenternas energimarknadsbyrå, Oberoende elhandlare, Sveriges konsumenter, Bostadsrätterna, Sveriges allmännyttiga Bostadsbolag, Villaägarnas riksförbund, HSB Riksförbund, Sveriges Energiföreningars Riksorganisation, Svensk Elbrukarförening, Lantbrukarnas riksförbund, Företagarna, Näringslivets Regelnämnd, Svenska elnätsupproret, Nord Pool Spot AB och Sveriges Advokatsamfund.

Dessutom har Mälarenergi AB och E.ON Försäljning AB inkommit med yttrande.

Sammanfattning av promemorian Anvisade elavtal

I promemorian föreslås ändringar i ellagen (1997:857). Ändringarna gäller dels systemet med anvisad elleverantör, dels innehållet i elleverantörernas fakturor. Förslagen syftar till att säkerställa att kunder med anvisade avtal har skäliga villkor, att minska andelen kunder med anvisade elleverantörer och att öka kundaktiviteten på elmarknaden.

Promemorian har tagits fram främst för att det ska gå att inhämta synpunkter på de förslag som rör priser och andra villkor i anvisade elavtal (avsnitt 3). Den anvisade elleverantören ska gentemot nätkoncessionshavaren ha åtagit sig att leverera el på skäliga villkor. Regeringen ska få meddela föreskrifter om att de priser som en anvisad elleverantör tillämpar för leverans till en elanvändare inte får överstiga vissa nivåer under en viss tid efter det att anvisning skett.

I elleverantörens underrättelse till elanvändaren med anledning av anvisningen ska anges att leveransavtalet är ett anvisat avtal. En anvisad elleverantör ska därutöver minst en gång per kvartal särskilt sända viss information till elanvändare med anvisat avtal. Ett anvisat avtal ska inte få ha en längre uppsägningstid än 14 dagar.

Elleverantörens faktura ska innehålla uppgift om tillämpligt leveransavtal och var elanvändaren kan hitta information om avtalets innehåll. Om avtalet är ett anvisat avtal, ska det anges. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten ska få meddela ytterligare föreskrifter om vilken information en elleverantörs faktura ska innehålla.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2017.

Promemorians lagförslag

Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs i fråga om ellagen (1997:857)

dels att nuvarande 8 kap. 8 a § ska betecknas 8 kap. 8 c §,

dels att 8 kap. 8 och 16 §§ och 12 kap. 1 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas åtta nya paragrafer, 8 kap. 8 a, 8 b, 8 d, 8 e och 17–20 §§ av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

8 §

Elanvändare som saknar elleverantör ska av berörd *innehavare av nätkoncession* anvisas en elleverantör, som gentemot nätkoncessionshavaren har åtagit sig att leverera el till sådana elanvändare.

Elanvändare som saknar *leveransavtal med en elleverantör* ska av berörd *nätkoncessionshavare* anvisas en elleverantör, som gentemot nätkoncessionshavaren har åtagit sig att *på skäliga villkor* leverera el till sådana elanvändare.

Nätkoncessionshavaren ska utan dröjsmål underrätta elanvändaren om vilken elleverantör som anvisats, om innebörden av en sådan anvisning och om ellagens bestämmelser om byte av elleverantör.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om vad underrättelsen i andra stycket ska innehålla.

Den anvisade elleverantören ska utan dröjsmål underrätta elanvändaren om de villkor för leveransen som elleverantören avser att tillämpa och om den dag då elleverantören avser att påbörja leveransen enligt avtalet.

För förbrukningen av den el som inte levererats enligt ett leveransavtal med en elleverantör, som är leveransskyldig enligt 5 §, ska elanvändaren betala till den anvisade elleverantören enligt de villkor som denne tillämpar.

8 a §

Den anvisade elleverantören ska utan dröjsmål underrätta elanvän-

daren om de villkor för leveransen som elleverantören avser att tillämpa och om den dag då elleverantören avser att påbörja leveransen enligt avtalet. I under rättelsen ska anges att avtalet är ett anvisat avtal.

Ett anvisat avtal får inte ha en längre uppsägningstid än 14 dagar.

8 b §

För förbrukningen av den el som inte levererats enligt ett leveransavtal med en elleverantör som är leveransskyldig enligt 5 § ska elanvändaren betala till den anvisade elleverantören enligt de villkor som leverantören tillämpar.

8 d §

Regeringen får meddela föreskrifter om att de priser som en anvisad elleverantör tillämpar för leverans till en elanvändare enligt 8 § inte får överstiga vissa nivåer under en viss tid efter det att anvisning skett.

8 e §

En anvisad elleverantör ska minst en gång per kvartal särskilt sända följande information till elanvändare med anvisat avtal:

1. en redogörelse för vilka avtalstyper som elleverantören erbjuder samt uppgift om priser och leveransvillkor, och

2. uppgift om var elanvändaren, oberoende av elleverantören, kan hitta information om priser och leveransvillkor som andra elleverantörer tillämpar för leverans av el till elanvändare.

16 §

En elleverantörs faktura ska vara tydlig. Den ska innehålla information om den uppmätta förbrukningen och de aktuella elpriser som

En elleverantörs faktura till en elanvändare ska vara tydlig.

fakturan grundas på.

Om leveransavtalet förutsätter att mängden överförd el mäts per timme, får informationen göras tillgänglig via elleverantörens webbplats. Fakturan ska då hänvisa till att informationen finns.

Fakturering ska ske åtminstone varje kvartal.

Fakturering ska erbjudas i elektronisk form.

17 §

Elleverantörens faktura ska innehålla uppgift om tillämpligt leveransavtal och om var elanvändaren kan hitta information om avtalets innehåll. Om avtalet är ett anvisat avtal enligt 8 a §, ska det anges.

18 §

Elleverantörens faktura ska innehålla information om den uppmätta förbrukningen och de aktuella elpriser som fakturan grundas på.

Om leveransavtalet förutsätter att mängden överförd el mäts per timme, får informationen göras tillgänglig via elleverantörens webbplats. Elleverantörens faktura till elanvändaren ska då hänvisa till att informationen finns.

19 §

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela ytterliga föreskrifter om vilken information en elleverantörs faktura ska innehålla.

20 §

En elleverantör ska fakturera elanvändaren åtminstone varje kvartal.

Fakturering ska erbjudas i elektronisk form.

12 kap.

1 §

Tillsynen över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas, såvitt avser frågor om elsäkerhet och driftsäkerheten hos det nationella elsystemet, av den eller de myndigheter som regeringen bestämmer.

Tillsynen i övrigt över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas av nätmyndigheten.

Tillsynen enligt andra stycket omfattar inte bestämmelserna i 7 och 10 kap. samt 11 kap. 1–12 §§ och inte heller efterlevnaden av elleverantörernas skyldigheter enligt 8 kap. 1–4 §§, 5 § första och andra styckena och 6–11 a §§.

Nätmyndigheten är tillsynsmyndighet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 714/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel och om upphävande av förordning (EG) nr 1228/2003.

Den eller de myndigheter som regeringen bestämmer utövar tillsyn över att denna lag och föreskrifter eller villkor som har meddelats i anslutning till lagen följs när det gäller frågor om elsäkerhet och driftsäkerheten hos det nationella elsystemet.

I övrigt utövar nätmyndigheten tillsyn över att lagen och föreskrifter och villkor som har meddelats i anslutning till lagen följs. Tillsynen omfattar inte bestämmelserna i 7 och 10 kap. samt 11 kap. 1–12 §§ och inte heller att elleverantörerna följer sina skyldigheter enligt 8 kap. 1–4 §§, 5 § första och andra styckena, 6, 7, 9 och 11 a §§.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2017.

Förteckning över remissinstanserna för promemorian

Riksrevisionen, Hovrätten för Västra Sverige, Kammarrätten i Jönköping, Nacka tingsrätt, Förvaltningsrätten i Linköping, Kommerskollegium, Konkurrensverket, Affärsverket svenska kraftnät, Statens energimyndighet, Konsumentverket, Post- och telestyrelsen, Energimarknadsinspektionen, Ekonomihögskolan vid Lunds universitet, Handelshögskolan i Göteborg, Uppsala universitet (Juridiska fakultetsnämnden), Regelrådet, Sveriges kommuner och landsting, Svenskt näringsliv, SKGS, Energiföretagen Sverige, Fastighetsägarna Sverige, Hyresgästföreningen, Konsumenternas energimarknadsbyrå, Oberoende elhandlare, Sveriges konsumenter, Bostadsrätterna, Sveriges allmännyttiga Bostadsbolag (SABO), Villaägarnas riksförbund, HSB Riksförbund, Sveriges Energiföreningars Riksorganisation, Svensk Elbrukarförening, Lantbrukarnas riksförbund, Företagarna, Näringslivets Regelnämnd, Svenska elnätsupproret, Nord Pool Spot AB och Sveriges advokatsamfund.

Dessutom har Ellevio AB, E.ON Sverige AB, Fortum Markets AB, Mälarenergi AB, Skellefteå Kraft AB och Vattenfall AB inkommit med yttrande.

Lagrådsremissens lagförslag

Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs i fråga om ellagen (1997:857)

dels att nuvarande 8 kap. 8 a § ska betecknas 8 kap. 8 c §,

dels att 8 kap. 8 och 16 §§ och 12 kap. 1 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas åtta nya paragrafer, 8 kap. 8 a, 8 b, 8 d, 8 e och 17–20 §§ av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

8 §

Elanvändare som saknar elleverantör ska av berörd *innehavare av nätkoncession* anvisas en elleverantör, som gentemot nätkoncessionshavaren har åtagit sig att leverera el till sådana elanvändare.

Elanvändare som saknar *leveransavtal med en* elleverantör ska av berörd *nätkoncessionshavare* anvisas en elleverantör, som gentemot nätkoncessionshavaren har åtagit sig att *på skäliga villkor* leverera el till sådana elanvändare.

Nätkoncessionshavaren ska utan dröjsmål underrätta elanvändaren om vilken elleverantör som anvisats, om innebörden av en sådan anvisning och om ellagens bestämmelser om byte av elleverantör.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om vad underrättelsen i andra stycket ska innehålla.

Den anvisade elleverantören ska utan dröjsmål underrätta elanvändaren om de villkor för leveransen som elleverantören avser att tillämpa och om den dag då elleverantören avser att påbörja leveransen enligt avtalet.

För förbrukningen av den el som inte levererats enligt ett leveransavtal med en elleverantör, som är leveransskyldig enligt 5 §, ska elanvändaren betala till den anvisade elleverantören enligt de villkor som denne tillämpar.

8 a §

Den anvisade elleverantören ska utan dröjsmål underrätta elanvändaren om de villkor för leveransen som elleverantören avser att tillämpa och om den dag då elleverantören avser att påbörja leveransen enligt avtalet. I underrättelsen ska det anges att avtalet är ett anvisat avtal.

Ett anvisat avtal får inte ha en längre uppsägningstid än 14 dagar.

8 b §

För förbrukningen av den el som inte levererats enligt ett leveransavtal med en elleverantör som är leveransskyldig enligt 5 § ska elanvändaren betala till den anvisade elleverantören enligt de villkor som leverantören tillämpar.

8 d §

Regeringen får meddela föreskrifter om att de priser som en anvisad elleverantör tillämpar för leverans till en elanvändare enligt 8 § inte får överstiga vissa nivåer under en viss tid efter det att anvisning skett.

8 e §

En anvisad elleverantör ska minst en gång per kvartal särskilt sända följande information till elanvändare med anvisat avtal:

1. en redogörelse för vilka avtalstyper som elleverantören erbjuder samt uppgift om priser och leveransvillkor, och

2. uppgift om var elanvändaren, oberoende av elleverantören, kan hitta information om priser och leveransvillkor som andra elleverantörer tillämpar för leverans av el till elanvändare.

En elleverantörs faktura ska vara tydlig. Den ska innehålla information om den uppmätta förbrukningen och de aktuella elpriser som fakturan grundas på.

Om leveransavtalet förutsätter att mängden överförd el mäts per timme, får informationen göras tillgänglig via elleverantörens webbplats. Fakturan ska då hänvisa till att informationen finns.

Fakturering ska ske åtminstone varje kvartal.

Fakturering ska erbjudas i elektronisk form.

En elleverantörs faktura till en elanvändare ska vara tydlig.

17 §

Elleverantörens faktura ska innehålla uppgift om tillämpligt leveransavtal och om var elanvändaren kan hitta information om avtalets innehåll. Om avtalet är ett anvisat avtal enligt 8 a §, ska det anges.

18 §

Elleverantörens faktura ska innehålla information om den uppmätta förbrukningen och de aktuella elpriser som fakturan grundas på.

Om leveransavtalet förutsätter att mängden överförd el mäts per timme, får informationen göras tillgänglig via elleverantörens webbplats. Elleverantörens faktura till elanvändaren ska då hänvisa till att informationen finns.

19 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om vilken information en elleverantörs faktura ska innehålla.

20 §

En elleverantör ska fakturera elanvändaren åtminstone varje kvartal. Fakturering ska erbjudas i elektronisk form.

12 kap.

1 §

Tillsynen över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas, såvitt avser frågor om elsäkerhet och driftsäkerheten hos det nationella elsystemet, av den eller de myndigheter som regeringen bestämmer.

Tillsynen i övrigt över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas av nätmyndigheten.

Tillsynen enligt andra stycket omfattar inte bestämmelserna i 7 och 10 kap. samt 11 kap. 1–12 §§ och inte heller efterlevnaden av elleverantörernas skyldigheter enligt 8 kap. 1–4 §§, 5 § första och andra styckena och 6–11 a §§.

Nätmyndigheten är tillsynsmyndighet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 714/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel och om upphävande av förordning (EG) nr 1228/2003.

Den eller de myndigheter som regeringen bestämmer utövar tillsyn över att denna lag och föreskrifter eller villkor som har meddelats i anslutning till lagen följs när det gäller frågor om elsäkerhet och driftsäkerheten hos det nationella elsystemet.

I övrigt utövar nätmyndigheten tillsyn över att lagen och föreskrifter och villkor som har meddelats i anslutning till lagen följs. Tillsynen omfattar inte bestämmelserna i 7 och 10 kap. samt 11 kap. 1–12 §§ och inte heller att elleverantörerna följer sina skyldigheter enligt 8 kap. 1–4 §§, 5 § första och andra styckena, 6, 7, 9 och 11 a §§.

Förslag till lag om ändring i lagen (2016:000) om ändring i ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs att 12 kap. 1 § ellagen (1997:857) i stället för lydelsen enligt lagen (2016:000) om ändring i den lagen ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2015/16:163 Föreslagen lydelse

12 kap.

1 §

Tillsynen över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas, när det gäller frågor om driftsäkerheten hos det nationella elsystemet, av den eller de myndigheter som regeringen bestämmer.

Tillsynen i övrigt över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas av nätmyndigheten.

Tillsynen enligt andra stycket omfattar inte bestämmelserna i 7 och 10 kap. samt 11 kap. 1–12 §§ och inte heller efterlevnaden av elleverantörernas skyldigheter enligt 8 kap. 1–4 §§, 5 § första och andra styckena och 6–11 a §§.

Nätmyndigheten är tillsynsmyndighet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 714/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel och om upphävande av förordning (EG) nr 1228/2003.

Den eller de myndigheter som regeringen bestämmer utövar tillsyn över att denna lag och föreskrifter eller villkor som har meddelats i anslutning till lagen följs när det gäller frågor om driftsäkerheten hos det nationella elsystemet.

I övrigt utövar nätmyndigheten tillsyn över att lagen och föreskrifter och villkor som har meddelats i anslutning till lagen följs. Tillsynen omfattar inte bestämmelserna i 7 och 10 kap. samt 11 kap. 1–12 §§ och inte heller att elleverantörerna följer sina skyldigheter enligt 8 kap. 1–4 §§, 5 § första och andra styckena, 6, 7, 9 och 11 a §§.

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2016-06-22

Närvarande: F.d. justitieråden Severin Blomstrand och Annika Brickman samt justitierådet Agneta Bäcklund.

Anvisade elavtal

Enligt en lagrådsremiss den 9 juni 2016 (Miljö- och energidepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i ellagen (1997:857),
2. lag om ändring i lagen (2016:000) om ändring i ellagen (1997:857).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Andreas Lindholm.

Förslagen föranleder följande yttrande av *Lagrådet*:

Ärendets beredning

Till grund för lagrådsremissen ligger dels två promemorior från Energi- marknadsinspektionen, som remissbehandlades under år 2012 respektive år 2014, dels en promemoria, som har upprättats i Miljö- och energidepartementet och skickats på remiss den 11 mars 2016 för svar senast den 8 april 2016.

Den korta remisstiden för departementets promemoria har under föredragningen förklarats med att promemorian delvis upprepade förslag från Energimarknadsinspektionens promemorior, som var remissbehandlade och utgjorde ett fullgott beredningsunderlag, och att den återstående frågan, om prisreglering, var begränsad till sin omfattning.

Som Lagrådet återkommer till väcker förslaget om prisreglering frågor som inte är tillräckligt belysta i remissen. I övrigt godtar Lagrådet förklaringen.

Förslaget till lag om ändring i ellagen

8 kap. 8 §

Enligt paragrafens första stycke ska en elanvändare som saknar leveransavtal med en elleverantör, av berörd nätkoncessionshavare anvisas en elleverantör som gentemot nätkoncessionshavaren har åtagit sig att på skäliga villkor leverera el till sådana elanvändare.

Lagrådet noterar inledningsvis att 36 § avtalslagen är tillämplig på avtal mellan elleverantörer och elanvändare; se också de civilrättsliga bestämmelserna i lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden. I remissen har inte förklarats varför den regleringen inte är till-

räcklig. Det finns inte heller någon analys av förhållandet mellan avtalslagen och remissens förslag.

Enligt författningskommentaren omfattar skyldigheten samtliga leveransvillkor och innebär bl.a. att frågan hur det anvisade priset ska bestämmas måste regleras i avtalet mellan nätkoncessionshavaren och elleverantören. Under föredragningen har förklarats att tanken är att det av avtalet mellan nätkoncessionshavaren och elleverantören ska framgå vilka utgångspunkterna är för utformningen av leveransvillkoren. Emellertid framgår det inte av lagtexten, som bara föreskriver ett allmänt åtagande av elleverantören att leverera el på skäligena villkor. Stycket bör förtydligas så att den avsedda innebörden framgår.

I författningskommentaren anförs vidare att bestämmelsen i första stycket riktar sig till nätkoncessionshavaren, som är skyldig att se till att den anvisade elleverantören tillämpar skäligena villkor i förhållande till elanvändaren. Någon sådan skyldighet föreskrivs inte i bestämmelsen. Den går inte längre än att den föreskriver att det ska finnas ett åtagande av elleverantören mot nätkoncessionshavaren. Att koncessionshavaren ska kontrollera att elleverantören fullgör sitt åtagande föreskrivs inte.

8 kap. 8 b och 8 c §§

Enligt 8 b § ska elanvändaren betala den anvisade elleverantören för förbrukningen av den el som inte levererats enligt ett leveransavtal med en elleverantör som är leveransskyldig enligt 5 §. Betalningen ska göras enligt de villkor som den anvisade elleverantören tillämpar. Enligt 8 c § (nuvarande 8 a §) ska en elanvändare som har saknat leveransavtal med en enligt 5 § leveransskyldig elleverantör och som inte har anvisats en ny elleverantör enligt 8 §, betala till en anvisad elleverantör för förbrukningen under den tid då leveransavtal saknats. Betalningen ska göras enligt de villkor som den anvisade elleverantören tillämpar.

Under föredragningen har upplysts att 8 b § är tillämplig när elanvändaren inte på eget initiativ ingår något leveransavtal medan 8 c är avsedd för situationer där elanvändaren ingår ett sådant avtal, men först sedan el har förbrukats utan avtal.

Lagrådet konstaterar att det är svårt att med ledning av lagtexten förstå vilka situationer de olika bestämmelserna är avsedda för och hur de ska tillämpas. Det framgår inte heller vad hänvisningen till 5 § innebär. Under den fortsatta beredningen bör bestämmelserna förtydligas.

8 kap. 8 d §

I paragrafen finns ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om att de priser som en anvisad elleverantör tillämpar för leverans till en elanvändare enligt 8 § inte får överstiga vissa nivåer under en viss tid efter det att anvisning skett.

I remissen anges att ett pristak bör sättas så att det anvisade priset normalt är högre än de priser som elleverantörerna annars erbjuder. En kund ska inte kunna räkna med att få ett förmånligt elpris genom prisregleringen. Anvisade priser ska inte ta bort incitamentet för kunder med anvisade avtal att göra ett aktivt val. Vidare sägs att regleringen, för att inte motverka kundaktivitet, bör gälla en begränsad tid och inte hindra att elleverantörer höjer priset när tiden löpt ut. Dessutom anges att kraftiga

prishöjningar blir mer märkbara för kunden, som får ett tydligare incitament att teckna ett annat avtal.

Frågan är hur en sådan prisreglering och tänkt prisutveckling förhåller sig till kravet på skäliga villkor i 8 §. I remissen anges att en naturlig utgångspunkt för skälighetsbedömningen är de leveransvillkor som är allmänt förekommande. Ett högre pris i ett anvisat avtal måste kunna motiveras på objektiva grunder för att inte vara oskäligt. Det är således knappast möjligt att säga att ett pris är skäligt om priset bestämts på det sätt som beskrivs när det gäller pristak.

De lagändringar som föreslås i remissen syftar till att säkerställa att kunder med anvisade avtal har skäliga villkor, att minska andelen kunder med anvisade elleverantörer och att öka kundaktiviteten på elmarknaden. Regeringen gör också bedömningen att det bör vidtas åtgärder mot omotiverade prisskillnader mellan anvisade avtal och övriga avtal.

Den föreslagna regleringen om pristak under en viss tid säkerställer inte skäliga villkor för kunder med anvisade elleverantörer. Regleringen om pristak tycks vidare förutsätta att det ska finnas prisskillnader mellan anvisade avtal och övriga avtal.

Förslaget i denna del är således inte utformat så att det kan antas tillgodose de syften som har angetts. Till detta kommer att införandet av en prisreglering på en konkurrensutsatt marknad är en ingripande åtgärd som kräver noggranna överväganden. Konsekvenserna av en sådan åtgärd är svåra att överblicka. Ett flertal remissinstanser har också, från olika utgångspunkter, kritiserat det remitterade förslaget.

Frågan om det bör införas en prisreglering och hur den i så fall ska utformas bör analyseras och övervägas ytterligare.

8 kap. 8 e §

Enligt paragrafen ska en elleverantör minst en gång per kvartal ”särskilt sända” viss information till elanvändare med anvisat avtal. Enligt författningsskomentaren får informationen inte lämnas på exempelvis en faktura men den kan lämnas i samband med fakturering. Under föredragningen har förklarats att informationen ska kunna skickas i samma försändelse som fakturan. Det framgår inte tydligt av paragrafen. Lagrådet förordar att ordet ”sända” i bestämmelsen ersätts av ordet ”lämna”.

8 kap. 16–19 §§

Enligt 16 § ska en elleverantörs faktura vara tydlig.

I 17 § föreskrivs att fakturan ska innehålla uppgift om tillämpligt leveransavtal och om var elanvändaren kan hitta information om avtalets innehåll. Om avtalet är ett enligt 8 a § anvisat avtal ska det anges.

Enligt 18 § första stycket ska fakturan innehålla information om den uppmätta förbrukningen och de aktuella priser som fakturan grundas på. Enligt andra stycket får, om leveransavtalet förutsätter att mängden överförd el mäts per timme, informationen göras tillgänglig via elleverantörens webbplats. Fakturan ska då hänvisa till att informationen finns.

Genom ett bemyndigande i 19 § får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela ytterligare föreskrifter om vilken information en faktura ska innehålla.

Regleringen väcker frågor. Inledningsvis kan det sättas i fråga att allt det föreskrivna fakturainnehållet i 17 och 18 §§ behöver regleras i lag och vad bemyndigandet i 19 § är avsett att innebära. Att uttrycket ”ytterligare föreskrifter” används i bemyndigandet – i stället för t.ex. ”närmare föreskrifter” – ger vid handen att det kan vara fråga om föreskrifter av samma slag som de i remissen föreslagna.

Vidare betvivlar Lagrådet att föreskriften i 17 § – att det ska anges om avtalet är ett anvisat avtal – är ändamålsenlig i förhållande till det uppgivna syftet att uppmärksamma användaren på att ett aktivt val av avtal kan resultera i mer fördelaktiga villkor. Uttrycket ”anvisat avtal” kan rent av förstås så att det är ett avtal som rekommenderas.

Föreskriften i 18 § andra stycket att fakturan ska ”hänvisa till att informationen finns” framstår som otillräcklig om syftet är att upplysa användaren om var informationen står att finna.

Lagrådet förordar att dessa frågor och påpekanden övervägs i den fortsatta beredningen.

8 kap. 20 §

Enligt paragrafens andra stycke ska fakturering erbjudas i elektronisk form. För att det ska bli tydligt att den elektroniska formen avser fakturorna och inte erbjudandet föreslår Lagrådet att stycket ges följande lydelse.

Elleverantören ska erbjuda elanvändaren fakturor i elektronisk form.

Övergångsreglering

Ändringarna i ellagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2017. Någon övergångsreglering föreslås inte. Det innebär enligt remissen (s. 39) att den nya skyldigheten för nätkoncessionshavarna ska gälla när en nätkoncessionshavare anvisar en elanvändare en elleverantör från och med dagen för ikraftträdandet. Regeringen bedömer att det inte kan antas vara förenat med några stora svårigheter för nätkoncessionshavarna att se över sina avtal med anvisade elleverantörer före utgången av år 2016 för att se till att elleverantörerna åtar sig att leverera el på skäligen villkor.

Avsikten är alltså att nätkoncessionshavare ska vara skyldiga att tillämpa de nya reglerna, även om de strider mot gällande avtal med anvisade elleverantörer. En sådan ordning är inte godtagbar, i vart fall inte om det inte i alla gällande avtal finns villkor som ger nätkoncessionshavarna rätt till omförhandling i den uppkomna situationen.

Förslaget till lag om ändring i lagen (2016:000) om ändring i ellagen

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Miljö- och energidepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 22 september 2016

Närvarande: statsminister Löfven, ordförande, och statsråden Lövin, Y Johansson, Baylan, Bucht, Regnér, Andersson, Hellmark Knutsson, Ygeman, A Johansson, Bolund, Strandhäll, Shekarabi, Eriksson, Linde, Skog, Ekström

Föredragande: statsrådet Ibrahim Baylan

Regeringen beslutar proposition Anvisade elavtal

Rättsdatablad

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgivningsbemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EU-regler
Lag om ändring i ellagen (1997:857)	8 kap. 8 b och 17 §§	
